

Notes per a un vocabulari d'argot barceloní¹

A l'amic N'EUGENI CUELLO-CALON, catedràtic de Dret penal a la Universitat de Barcelona.

En els primers anys del segle XVII sortia de la impremta barcelonina d'En Sebastià de Cormellas un plec en dotzau, i en la portada del qual es llegia el suggestiu títol de *Romances de Germania*.² Però ha de dir-se que no tot el contingut eren composicions poètiques escrites amb el pintoresc llenguatge que usaven els *rufos*³, *hachos*,⁴ *coimas*⁵ o *marcas*⁶ d'aquell temps, sinó que també hi havia un vocabulari amb l'equivalència o significació de moltes de les paraules usades en el text: veus que aleshores eren d'ús corrent entre la trepa que omplenava les principals capitals d'Espanya, on el llenguatge usat era el castellà, i especialment *Babilònia*⁷, ço és, Sevilla, com amb aquest nom la coneixien la gent de la vida. ¡Quant de bé no ha fet als estudiosos, aquest plec imprès a casa En Cormellas! Però hem

1. Les paraules que figuren en aquest assaig de vocabulari pertanyen solament a l'argot usat per la gent delinqüent, també n'hi ha algunes que se senten pels carrers, en boca de gent treballadora i xicots; hem suprimit totes aquelles que fan referència a les parts genitals, així de l'home com de la dona, i algunes altres que, per a explicar llur significació, hauríem de recórrer a l'eufemisme.

2. *Romances de Germania*, por Juan Hidalgo. *Barcelona*, por Sebastián Cormellas, impresor. Año de 1609. (Gallardo: *Ensayo de una Biblioteca Española de Libros raros y curiosos*, núm. 2,523.) Nosaltres no hem vist mai cap exemplar d'aquesta edició, i seguim la impresa a Madrid per Sancha, l'any 1779.

3. Rufians.

4. Lladres.

5. Prostitutes.

6. Dones de vida airada.

7. «Hicieron ambos alon | y a Babilonia se acogen.» (*La venganza de Cantarote*. Hidalgo: *Romances*, p. 77.) *Fer alon*, equival a fugir.

de fer present que a l'esmentada impressió no s'hi troben totes les paraules usades pels *germans*,¹ per quant, prosseguint el treball començat per Hidalgo, alguns erudits de Castella han continuat el dit estudi, i així, a poc a poc, han desentranyat l'equivalent de molts dels vocables que apareixen en les novel·les picaresques. No és d'estranyar, doncs, que avui dia sapiguem què vol dir *descornar levas*² i *derramar poleo*,³ que usa En Mateu Alemany; *manflota*⁴ i *casa de maletas*,⁵ como es llegeix en *La pícaro Justina*; i *finibus terrae*,⁶ *envesado*⁷ i *gurapa*,⁸ com escriu Cervantes en *Rinconete y Cortadillo*. Com que la nostra literatura no ha tingut obres picaresques, ço és, que pertanyin a aquest gènere, no ens hem trobat encara en la necessitat de posseir un vocabulari d'argot; però ara que comença a tenir un nombre encara que petit, important, de comedies i novel·les, on domina la manera de parlar de la gent de la vida, creiem que és arribada l'hora de començar a inventariar aquest lèxic.⁹

Podrà objectar-se que en la major part de les obres donades a l'estampa ja procuraren llurs autors posar al peu de cada pàgina, al costat de la paraula d'argot o a la fi del llibre, l'equivalència;¹⁰ però altres n'hi ha en els quals manca aquest requi-

1. «A ti, belicoso Marte | Este mi libro consagro, | Que es en *germánico* estilo | De los del *germano* trato...» (Hidalgo : *Romances*, p. 40.)

2. Descobrir astúcies. «Que ninguna *descorne levas*, ni las divulgue.» (*Guzman de Alfarache*, part I, llib. 3., cap. 2.)

3. Encobrir o fiar als lladres. «Si necesario era, cuando no podían *derramaban poleo*.» (*Guzman de Alfarache*, part II, llib. 2, cap. 4.)

4. Casa de prostitució. «I busqué una aguzadera de puntas de trompos en la *manflota*.» (*La pícaro Justina*, ll. IV, c. 1.)

5. Casa de prostitució. «Junto a la casa de las mujeres *maletas*.» (*La pícaro Justina*, ll. II, part. 2.ª, c. 3.)

6. La forca. «En cuatro años que ha que tiene el cargo de ser nuestro mayor y padre, no han padecido sino cuatro *finibus terrae* y obra de treinta *envesados* y de sesenta y dos en *gurapas*.» (*Rinconete y Cortadillo*, ed. crít. de Rodríguez Marín, Sevilla, 1905; p. 268.)

7. Assotats. (Vegi's l'exemple anterior.)

8. Galeres. (Vegi's l'exemple anterior.)

9. Qui faci la història del nostre teatre, trobarà en alguns sainets de l'època d'En Robreño que hi prenen part personatges que parlen un xic en caló, argot o murriesc, i han passat per les nostres mans un quants romansos, *Lo cansoné de les barraquetas*, un d'ells, on hi abunden les paraules d'argot barrejades amb altres gitanesques.

10. Gil Maestre : *La criminalidad en Barcelona y en las grandes poblaciones* (Barcelona, Obradors, 1886). — Molas i Casas : *Baralla de pesca-*

sit.¹ Si no sabéssim que *olla*, *Rússia*, *tepa* i *xalera*² volen dir *cap municipal de cavall*, *pedra* i *claveguera*, en llegir el llibre d'En Pons i Massaveu, *La colla del carrer*, hauríem de deduir pel contingut de la relació, el significat d'aquelles paraules. I això que diem es posa més de relleu en veure representar qualsevol obra d'En Vallmitjana : tant en *La tasca*, com en *Els jambus*, com en *La mala vida*, el públic no frueix el pintoresc llenguatge que s'usa en els baixos fons barcelonins.

L'argot evoluciona, sofreix transformacions. No assenyalem una data, com fa En Campmany, afirmant que cada deu anys canvia, però sí direm que hi ha paraules que no envelleixen, que n'hi ha d'altres que queden, i que no poques traspassen el cercle en què estan recloses i s'escampen per la ciutat i fins se'n van per les pagesies. L'argot és el llenguatge d'una part de la societat que no vol ésser entesa per l'altre, sinó únicament pels que formen part del grup o gremi; per això trobem justa la paraula castellana *germanía* amb què es distingeix aquesta gent que viuen en les grans poblacions amb l'esquena dreta, sense treballar (si bé treballen al dir d'ells), i els més, per no dir tots, perseguits per la justícia. El llenguatge de *germanía* no és, com diu la R. Academia Española en el seu *Diccionario*, la «jerga o manera de hablar de los gitanos»,³ perquè això ja té el seu nom,⁴ sinó el llenguatge i manera d'enraonar dels *germanos*, o sia els germans que formaven les confraries que tan

teras (Barcelona, Tipografía Española, 1887). — Figuerola Aldrofeu : *La conquista del papà* (Barcelona, A. López, 1893). — Bonavia i Rius Vidal : *L'Àvi del Parque* (Barcelona, 1898) i *Lo pinxo de la Bordeta* (Barcelona, 1899). — Vallmitjana : *Sota Montjuic* (Barcelona, L'Avenç, 1908). — *La criminalitat típica local* (Barcelona, L'Avenç, 1910). — *La Xava* (Barcelona, L'Avenç, 1910). — *Els jambus* (Barcelona, Bagarias, 1912). — *En Tarregada* (Barcelona, Bagarias, 1912).

1. Pons i Massaveu : *La colla del carrer* (Barcelona, La Renaixensa, 1887). — Givanel : *La Puda Seca* (Barcelona, La Catalana, 1899). — Vallmitjana : *La tasca* (Barcelona, Bonavia i Duran).

2. Avui dia hem sentit dir-ne *xala*.

3. El *Diccionario* de la R. Academia Española dóna la següent definició : «Jerga o manera de hablar de los gitanos, de ladrones y rufianes, usadas por ellos solos y compuesta de voces del idioma castellano con significación distinta de la genuina y verdadera, y de otros muchos vocablos de origen variado.»

4. *Caló*, segons l'esmentat *Diccionario*, és el «lenguaje o dialecto de los gitanos».

pintorescament descriu Cervantes en la seva novel·la.¹ Avui dia l'argot de la gent de la vida² és tan extens, que els filòlegs han estudiat les paraules dels *chulos* i *vividores* castellans, dels *alphonse* i *macqueraux* francesos i dels *camorristi* italians; i el *caló-jergal*, l'argot i la *cobertanza* han estat matèria d'estudi per a penalistes, filòlegs i antropòlegs, estant d'acord els segons que «un argot se développe dans une région où se fait sentir l'influence de langues étrangères»,³ com passa aquí, entre nosaltres.

El nostre argot (em refereixo al delinqüent) té quelcom de l'argot universal : *llima*, per camisa, la trobem usada a Castella⁴ i a França.⁵ Està compost d'un sens fi de paraules castellanes : *marca*⁶ (dona), *cantar*⁷ (dir, enraonar); altres han sofert, en passar de Castella a Catalunya, lleus modificacions: *tasca* (taverna) i *farga* (farcell de roba) són les paraules castellanes *tasquera*⁸ i *farda*;⁹ i en tenim que, amb tot i ésser castellanes, la significació donada per nosaltres és diferent de la d'ells, com *gura*¹⁰ a Castella vol dir *la justícia* i per a nosaltres *un guàrdia municipal*, *astilla*¹¹ allí és el senyal fet a les cartes i aquí la part que correspon a un dels que han pres part en un furt. L'italià ens ha donat les paraules *lei* (ella) i *fazoletto* (mocador), convertint-les nosaltres en *leis* o *leies* (noies) i *safo* (mocador de seda); i del francès¹² tenim *macqueraux* (el qui viu amb el guany

1. Les paraules *germano* (germà) i *germania* (germandat) estan, probablement, inspirades en les germanies d'Aragó i València. Clemencín, en els seus Comentaris al *Don Quijote* (Madrid, Aguado, 1833), escriu que «no fué extraño que la formasen las generaciones oprimidas, que siempre ha habido en el mundo para guardarse de sus opresores». (Vol. IV, p. 351.)

2. Així s'anomenen ells amb ells.

3. Dauzat : *Les argots de métiers franco-provençaux*. (Paris, Champion, 1917, p. 6.)

4. Hidalgo : *Romances*, p. 180.

5. Dauzat, en la ja esmentada obra, la posa com en ús a Savoia (ps. 175, 199 i 206), Vall d'Aosta (p. 213) i Alps Piemontesos (p. 230). També ens diu que era veu corrent en l'argot francès de mitjan segle XVI (p. 22).

6. Hidalgo : *Romances*, p. 181.

7. Hidalgo : *Romances*, p. 162.

8. Hidalgo : *Romances*, p. 196.

9. Hidalgo : *Romances*, p. 172.

10. Hidalgo : *Romances*, p. 176.

11. Hidalgo : *Romances*, p. 156.

12. En l'obra ja esmentada de Dauzat hi trobem *polir* i *pouli* (vendre), usats, respectivament, a la Lorena (p. 134) i Savoia (p. 207); *quibu* (diner) i *picanterra* (gallina), en la Jura meridional (ps. 169 i 162.)

d'una dona), *polir* o *pouli* (vendre), *quibu* (diner) i *picanterre* (gallina), convertides aquí en *macarró* (l'import diari que una dona de la vida dóna al seu amant), *polir* (vendre), *quibus* (diners, quartos), i *pica en terra* (gallina). Fins el sanscrit ens ha ofert paraules com *muka* (boca) i *gautu* (poll) que són les nostres *mui* i *gau*.¹

Però, amb tot i aquestes influències foranes, analitzant el nostre lèxic hi trobem paraules que, pertanyent al llenguatge corrent, han quedat incorporades a l'argot, solament afegint-hi una estranya terminació, com *escaladui* (escala), *calabussanyis* (calabós), *copanyis* (copa), *curbatinyis* (corbata); altres corrompent la mateixa paraula, com *caravinagres* per *carrabiners*; altres prenent un objecte del vestit per anomenar l'individu, com *espardenyers* als Mossos de l'Esquadra, perquè usen espardenyas; altres per la forma de l'objecte, com *tralla* (cadena de rellotge) i *rosaris* (cadena per assegurar una porta); i a voltes usen la primera o primeres síl·labes d'una paraula per a significar l'objecte que determina aquesta, com *rus*, *rossinyol* (eina per a obrir les portes), *tupi* per *Tupinamba*, *ba* per *baba*. I així podríem anar assenyalant algunes de les, diem-ne, característiques del nostre argot.

Una observació hem de fer referent a la manera de pronunciar moltes paraules. Com que les tavernes, cases de menjar, sentines i demés llocs públics dels barris baixos barcelonins són punts de reunió de gent de diferents regions d'Espanya i fins de l'estranger, resulta que a una mateixa paraula li fan una terminació en *u* o en *o*, segons d'on és qui la pronuncia, així sentim: *parlu* i *parlo* (el rellotge), *sornu* i *sorno* (or), *pàntuls* i *pàntols* (els pantalons), i amb aquesta poca cura que tenen en la pronunciació, diuen *xiveia* o *xaveia* (noia), i *churi*, *chusco*, *chiveia* per *xuri* (ganivet), *xusco* (moneda de cinc pessetes), i *xiveia*, pronunciant la *ch* com en castellà.

Però el nostre argot no vol dir solament l'usat per la gent de la vida, ço és, el llenguatge delinqüent, sinó que pel carrer sentim els nois, quan juguen, que fan ús d'un vocabulari espe-

1. Aquesta paraula, segons Dauzat (obra citada, p. 23), s'usava a França en els segles XVI i XVII; avui dia ha estat d'ús corrent en les trinxeres dels exèrcits aliats (Dauzat : *L'argot de la guerre*, Paris, Colin, 1918; p. 263).

cial i propi d'ells,¹ com també el sentim en el teatre, entre els còmics,² i en les cases de joc,³ entre els *crupiers*, *papallones* i *apunts*, i fins en la Borsa⁴ i els nois de la Casa de Caritat barcelonina tenen el seu.⁵

Hem dit abans que l'argot sofreix modificacions, i res ens ho demostra com els dos fets que anem a exposar. Els jugadors de cartes donaven el nom de *patges* i, més cap ençà de *sarauistes*, a les quatre sotes, avui dia tothom les anomena *φ...*, i a la sota d'oros abans se la conexia per *mona* i ara per *Raquel*. L'altre exemple és el següent : Entre la gent de la *marxa*⁶ la paraula *estaru* vol dir presó, però aquesta també havíem sentit apel·lar-la *torre* (perquè estava situada en la part forana de la població) i *Ca l'Amàlia* (perquè es troba situada en el carrer d'aquest nom). Però ara, amb motiu de tenir dos establiments d'aquesta mena, ha sofert una lleu variació, i, si bé no ha canviat el nom d'*estaru*, puix que amb aquesta paraula s'assenyala ja el lloc en general, han particularitzat més la cosa, i de la

1. En el vocabulari que posem a continuació intercalem algunes d'aquestes paraules, així com d'altres que no són usades per nois, però que no pertanyen a l'argot del delinqüent.

2. *Fer un bolo*, *fer mutis*, *anar de cucurulla* i *caudal*, ço és : fer una sola representació, anar-se'n, no saber el paper, i la part escrita que ha de representar, són frases i paraules que a cada moment se senten entre la gent de teatre. Vegi's el llibre d'En Lluís Millà, *Tratado de tratados de declamación* (Barcelona, 1914), i a la fi s'hi troba un ric vocabulari d'argot usat pel comediant.

3. Els jugadors tenen també el seu argot. Per exemple : *papallona* és el que juga per la casa, avui dia en diuen *aviadors*; *apunt*, el jugador; *porta*, el guany que dóna un joc al banquer, etc.; i les cartes tenen també noms especials. I ja que hem esmentat la paraula *apunt*, hem de dir que la pronuncien malament els que diuen *punt*, per quant és el que *apunta* a un número o a un color, com en la *ruleta*, o bé a una carta com en el *monte*.

4. La paraula *cabell*, per grup on es cotitzen uns valors; *quatres*, el lloc on se reuneixen els del 4 per 100 i altres, pertanyen a l'argot bursàtil. Fa alguns anys que als xicots que duïen els encàrrecs a les cases bancàries i als corredors els hi deien *hulans*, manifesta al·lusió al viatge que, de retorn d'Alemanya, féu el rei N^o Alfons XII, qui es presentà a París vestit de coronel d'hulans, essent causa de mostres de descontentament, segons deien, havent de sortir precipitadament cap a Madrid.

5. Així, en l'esmentat establiment es fàcil sentir les paraules *mec* (pa), *colac* (xocolata), *elefants* (cigrons), *sigalés* (forners), *folla* (butifarra), *potru* (gras), *quibis* (cèntims). Algunes d'aquestes les veïem usades per la gent de la vida.

6. Aquest nom es dóna als qui viuen del furt.

presó d'homes en diuen la *torre del mussol* o *del silenci*, perquè amb motiu del sistema cel·lular, un pres no té amb qui comunicar-se, a no ésser que faci ús del *telèfon*, el «water closset» sense aigua, i de la de dones segueixen dient-ne *Ca l'Amalia*.

Aquesta classe d'estudis dedicats als argots, són entre nosaltres cosa novella. Alguns dels nostres autors usaven paraules d'aquest llenguatge posant-les en boca d'un personatge per donar-li més color, però hem de dir que les paraules d'argot no les havia sentides, gairebé mai, de manera directa; potser l'únic que havia freqüentat els baixos fons barcelonins fou En Domingo Bartrina, qui usà el pseudònim de *Domingo Bartrinanga*, i En Francesc Rossell, qui es firmava *Ego sum*; els treballs d'ambdós escriptors es poden trobar fullejant les col·leccions dels nostres setmanaris corresponents als últims deu anys del passat segle. Però tot el que s'havia fet no passava d'ésser assaigs literaris, notes preses a corre-cuita i fins moltes vegades falsejant el parlar de la gent de la vida; qui donà la nota ferma i justa fou En Juli Vallmitjana en la seva sèrie de quadres que porten el títol de *Sota Montjuic*, *La Xava*, és, al nostre entendre, dintre el gènere realista, l'obra més forta de la moderna literatura catalana, el monòleg *En Tarregada*, el diàleg *Els jambus* i el drama *La mala vida* són escenes copiades del natural, amb el llenguatge murriesc. Qui ha freqüentat el districte de les Drassanes, endinsant-se pels carrers del Migdia, Cid i Peracamps, troba que les pàgines escrites per En Vallmitjana són reals, viscudes, com diem avui dia, i que el llenguatge és just.

L'estudi de l'argot en terres foranes ha produït un sens fi d'obres. A Castella poden esmentar-se, entre altres, *El Delincuente español* : *El Lenguaje*,¹ de Salillas (Madrid, 1896), i *Hampa criminal* : *El carterista*, de Martín del Val (València,

1. Ja que tractem d'aquesta important obra, on s'estudia el llenguatge del delinqüent castellà, hem de dir que en les ps. 240-242 trobem les paraules *tralla* (cadena), *borrega* (moneda de cinc duros), *safo* (mocador), *churi* (ganivet), *burló* (casa de joc), *curda* (embriaguesa), etc., usades també per la nostra gent, i, en el mateix significat que nosaltres; les paraules *lima* (camisa), *pillra* (llit), *espà* (clau) i *pelosa* (manta), que aquí són *llima*, *pillre*, *espasa* i *pollosa*. *Clau* i *marmellas* no necessiten explicació, car la primera és pronunciada per tothom, i de la segona solament en suprimim la *r*.

1914); a Itàlia, *Usi e costumi dei camorristi napoletani*, de De Blasio (Nàpols, 1897), *L'homo delinquente*, de Lombroso (Roma, 1897), i *La mala vita a Roma*, de Niceforo de Sighele (Turín, 1898); a Portugal, *Os ciganos de Portugal*, de Coelho (Lisboa, 1905); i a França, ultra les dues obres ja esmentades de Dauzat, hem d'assenyalar-ne dues més de Saineau : *L'argot ancien* (París, 1907) i *Les sources de l'argot ancien* (París, 1918).

Que el nostre treball esperoni algú perquè, amb coneixement fort i endinsant-se recercant l'origen i etimologia de les paraules que formen els diferents argots barcelonins, faci obra científica i no d'aficionat com hem fet nosaltres.

Abillar.

LLUIR. «Hi pinjero¹ que abillava parlu² i tralla³ de sorno⁴.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.)

PORTAR. «Saps que abilla molts grapissers⁵.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 224.)

TENIR DINERS. «De manera que es trobà a l'hora convinguda sense abillar-la.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 39.)

Aquesta paraula la trobem usada pels escriptors catalans del segle d'or de la nostra llengua, vegi's *Diccionari Aguiló*, I, p. 7; En Vallmitjana l'escriu amb h.

Bille, com equivalent a moneda o diner, s'usa en la Lorena. (Dauzat : *Les argots*, p. 135.)

Abroncar.

DESCROBRIR UN FET, ESCAMARSE. «Així que el tento⁶, se m'abronca.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.)

ESCANDALITZAR, CRIDAR. «Però us juro que, si s'abronca, me la pagareu.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 10.)

Adinyar.

TIRAR. «Cera?! penso : corrent piro⁸ | i ella adinya amb tota ràbia | un pesant⁹.» (Molas i Casas : obra cit., p. 21.)

DONAR. «... perquè ells te volen més perquè adinyis quan son carregats¹⁰ que no pas per estimació.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 331.)

MORIR. «Diuen que es física i que treu sang per la boca. Jo crec que el dia menos pensant l'adinyarà.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 337.)

PEGAR. «... y aquell mal parit del Cavall m'adinya una bufetada.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, pàgina 19.)

FIGAR. «... i l'un a l'altre es fan de tàpia¹¹, segons l'agilitat del que adinya els bastos¹² o els greps¹³.» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 33.)

Salillas (obra cit., p. 321) esmenta *diñar*, paraula gitana, en la significació de *dar, entregar*, i en Martín del Val, obra cit., p. 132, en la de *morir, estar malalt*.

1. Veig. — 2. Rellotge. — 3. Cadena. — 4. Or. — 5. Polls. — 6. Palpo. — 7. Municipal. — 8. Fujo. — 9. Pes. — 10. Presos. — 11. Tapiar o tapiejar és procurar distreure la víctima perquè el lladre pugui fer el seu fet. — 12. Els dits de la mà. — 13. Idem.

Adrogu.

ADROGUERIA, ADROGUER. «Hi entrisquiats¹ en un adrogu deminiskiants² un perrot³ de llonga⁴.» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 25.)

Agravar.

AGAFAR, PORTAR. «Ja és una cosa de cuidado : una lleona⁵ no es pot pas *agrarar* tan fàcilment.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 145.) | «*Agrava* el rus⁶ que anirem a lilà⁷.» (Id. : id., p. 353.)

Aigua.

POLICIA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 347.)

Alamera.

PLATA. «I això, qui m'ho ha regalat? — ¡I aquest parlu⁸ d'alamera? (Bonavia i Rius Vidal : *L'Avi del Parque*, p. 4.)

Alanta.

Corrupció de la paraula castellana *adelante*. «Doncs *alanta*. — Ah! Escolta...» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 3.)

Alaras.

CALÇOTETS. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 347.)

En Salillas (obra cit., p. 313) escriu que en caló jergal equival a *pantalons*.

Altúrrias.

A DALT. «Ha pugisquiats⁹ la bòfia¹⁰ a d'altúrrias.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 355.)

Altúrrias de tot.

TERRAT. «Aquesta araign¹¹ hi pu-

gisquiats¹² a d'altúrrias de tot i he guanyats¹³ un volcu¹⁴ de farga¹⁵.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 355.)

Amosquejar.

CRIDAR. «... perquè aquest home era fort i de molt esperit per a fer lo que convingués si algú de dintre *amosquejava*, per més que creien que la torre en aquella hora estava sola.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 230.)

Andola.

PESETA. (*Diccionari Aguiló*, fasc. I, p. 89.) «Fes posar l'entrada a ral — perquè és molt dinè una *andola*.» (D. Bartrina : *A la bella Chiquita*, «La Tramontana», 15 setembre 1893.) | «¡a està comptat : divuit pessetes. — Recristo! Divuit *andoles!* — exclamà el Tarregada.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 78.)

Aparu.

APARADOR. «De l'*aparu* li he escarbat¹⁶ un pernil.» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 25.)

Àpit.

FUET. «Tirava la vara, la bola, l'espardenyot i l'àpit.» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 12.)

Apretu.

PROSTITUTA. «La Madrilènyia. (Des de la porta, fent mutis.) *Apretu!*» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 11.)

Araig.

NIT. «... i com que a l'*arraig* en el mar no es veu res, sobretot si no es remou la jurba¹⁷...» (Vall-

1. *Entrat*. — 2. *Demanant*. — 3. *Deu cèntims*. — 4. *Llonganissa*. — 5. *Caixa de guardar cabals*. — 6. *Rossinyol*, eina que serveix per a obrir els panys. — 7. *Robar*. — 8. *Relloige*. — 9. *Pujat*. — 10. *Policia*. — 11. *Nit*. — 12. *Pujat*. — 13. *Robat*. — 14. *Sac*. — 15. *Roba*. — 16. *Pres, robat*. — 17. *Aigua*.

mitjana : *La Xava*, p. 319.) | «Em diu : aquesta *arraig*.» (Id. : *En Tarregada*, p. 17.)

Aranya.

Beguda composta de xarop amb aiguardent i un rajolí de vinagre, o sia ço que en deien abans *americana*, però sense vinagre. «La duia a refrescar, a beure una *aranya*.» (Vallmitjana : *La Xava*, pàgina 203.)

Arondo.

EMBROLLAIRE. «Amb el Rana, dius? Que no ho veus que és un *arondo*?» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 9.)

Aruf.

ARAM. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 347.)

Assalt.

ENTRAR. «Per on s'ha de fer l'*assalt*? — preguntà el Barra al Titus.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 91.) | «Com que havien d'anar per l'*assalt*, van armar-se de les que tenien.» (Id. : *Sota Montjuic*, p. 230.)

Astilla.

Part en un negoci, en un robatori, etc. «Allí, esperant-se, trobà al Facundo, que li proposà el negoci, dient-li que ell tindria *astilla* de lo que fessin.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 229.) | «Vina, home, vina que t'adinyarem¹ l'*astilla* del mossec² d'ahir.» (Id. : *En Tarregada*, p. 19.)

En *germanía* la paraula *astilla* és «la flor hecha en los naipes». *Flor* equival a *engany*.

Atany.

Eina que esbotza la caixa de

guardar cabals, fent saltar el pany. «Doncs avisa'l tu mateix — digué el Butxinet, — i li dius que porti l'*atany*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 147.)

Atanyada.

BON ROBATORI. «Però quan un d'ells feia una bona *atanyada*, quinava³ els seus companys.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 57.)

Atanyar (de Atany).

AGAFAR, PENDRE. «Potser és massa tard. A veure si us *atanyaran*, a vós! — va contestar la noia.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 184.) | «El varen *atanyar* al moment de murcellar⁴ un parluc⁵.» (Id. : *En Tarregada*, p. 11.)

Atonyinar (de tonyina).

APALLISSAR. «I si no hagués sigut que tenia els braços cruixits de la borratxera, de segur que les hauria *atonyinat*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 55.)

Atracar.

ACOSTAR-SE. «*Atraqui*, si vol, un poc.» (Figuerola Aldrofeu : obra citada, p. 197.) És una veu usada per la gent de mar i pels que freqüenten els llocs marítims.

Atralar.

ANAR. «On *atxaleu*? — preguntà la Roseta.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 56.)

Atrantar.

FUGIR, ANAR-SE'N. «I ara *atxanta* que ve el balondru⁶.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 224.)

Aviu.

GANIVET. (Gil Maestre : obra citada, p. 94.)

1. Donarem. — 2. Robatori. — 3. Enganyava. — 4. Trencar l'anella, ço que els lladres en diuen : donar garro^l a un rellotge. — 5. Rellotge — 6. Sereno.

Axantar.

FUGIR, ANAR-SE'N (Igual que *atxantar*). «De què galaré si m'*axanto*?» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 18.)

Axarar.

AVERGONYIR. Entre la gent de la vida sol sentir-se molt sovint: «Fes-li agafar *axares*», que equival a «avergonyeix-la», o també «fes-li agafar gelosia».

Els castellans tenen la frase: *Dar achares* per «celos». (Salillas, obra cit., p. 313.)

Ba.

És la primera síl·laba de la paraula *baba*, però *mala ba* significa tenir desgràcia, estar de males, com diuen els jugadors. «Ca, home, ca! Com veig que tinc tan mala *ba*, no sé què em faria!» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 241.)

Bai.

BUTXACA. Aquesta paraula no solament s'usa pels barris baixos, sinó que també la sentim en boca dels xicots.

Baldra.

BUTXACA. «Qui, tu? Ni mai has tentat¹ cap *baldra*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 102.)

BOCA (signif. metaf.) «Tu, mut-xel², fica't la tova³ a la *baldra*.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 18.)

SOTANA. «A un bòlit⁴, de sota la *baldra* li he tupit⁵ un tanca⁶ de là⁷ amb set jalates⁸.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 357.) Hem de dir que mai hem sentit la paraula *baldra* en el sentit de *sotana*, i si solament en el de *butxaca*.

Salillas, en *El Lenguaje*, p. 316,

usa *bultra* com equivalent a *bol-sillo*.

Balondro.

SERENO. «El *balondro* s'estava a la tasca⁹, i per aquells barris no hi havia truquis¹⁰.» (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 12.) | «Fins que el *balondro* em va despertar a coses.» (Id.: *En Tarregada*, p. 18.)

Al nostre entendre aquesta paraula ve de *baladrer*, perquè anys enrera encara el sereno cantava les hores i avisava el temps que feia.

Balondru.

SERENO. «(Se sent lluny el cant del sereno.) Ui!... Què és, això? (Esverat) El *balondru*?» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 20.) | «Els peringats¹¹ no viuen a la borda¹², però hi ha *balondru*: és una fàbrica de *sedolla*¹³.» (Id.: *La Xava*, p. 90.)

Banau.

BENEIT. «Vina, home! No sigues *banau*, que va de debò — repetí la Gravada.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 135.) | «T'ho devia dir el Paella que guanyaríeu vuit duros: aquell *banau* que no serveix ni pel descuit¹⁴.» (Id.: *Els jambus*, p. 12.)

Aquesta paraula probablement és corrupció de *babau*.

Baranda.

VALENT. «... de quan ell feia de *baranda* honorífic a casa la senyora Dolors.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 33.) | «El pretendent va dir: «Jo vui ser el *baranda* de la casa.» (Id.: *Criminalitat típica local*, p. 15.)

Salillas, en *El Lenguaje*, p. 315,

1. *Palpat*. — 2. *Calla*, no *enraonis*. — 3. *Llengua*. — 4. *Capellà*. — 5. *Li he pres*. — 6. *Moneder*. — 7. *Argent*. — 8. *Pesseles*. — 9. *Taverna*. — 10. *Vigilant*. — 11. *Amos*. — 12. *Casa*. — 13. *Seda*. — 14. *Robar aprofitant una lleu distracció*.

escriu que equival a *comandante de presidio*.

Barandui (corrupció de *baranda*).
VALENT.

Barbi.

BONIC, BONICA. «I cap a Saragossa s'ha dit, amb la Flores, que en aquell temps era una marca¹ *barbi*, perquè sí.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.) | «Saps que et fas un pentinat molt *barbi*?» (Id. : *Els jambus*, p. 16.)

ÉS VERITAT. «*Barbi*, Tarregada. Demà vina, que et daré uns pàn-tols² i unes ligeras³ noves.» (Vallmitjana : *Sota Monjuïc*, p. 224.)

ESTÀ MOLT BÉ. «*Barbi*, — respongué el Morata, content de poder anar a fer un nou robo.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 108.)

BO. «No sé res; però crec que és un sant⁴ molt *barbi*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.)

Probablement aquesta paraula prové de la castellana *barbián*.

Baré.

MONEDA D'ARGENT DE CINQ PESSETES. «He sallat amb vuit *barés*» per «he sortit amb vuit duros». (Vallmitjana : *La Xava*, p. 357.)

Baril.

BONIC, ELEGANT. «Me compraré una gorra. Ja veuràs, Nimfa, que aniré *baril*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 321.) | «És que no n'ha-vies tingut cap com aquesta, perquè es *baril* de veritat.» (Id. : id., p. 210.)

En castellà també s'usa la paraula *baril* com equivalent a l'adjectiu *excelente*. Salillas, en *El Lenguaje*, p. 315, la fa venir de la paraula sànscrita *varya*.

1. *Dona*. — 2. *Pantalons*. — 3. *Espardenyes* (pronúncia castellana). — 4. Lloc per a anar a robar. — 5. *Beneit*. — 6. *Fica*. — 7. *Dits*. — 8. *Donaré, pegaré*. — 9. *Mort*. — 10. *Pegar*.

Barirel.

BONICA (igual que *baril*). «Escolta : i la Xava què fa? Ets molt blet⁵, sent tan *barirel*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 249.)

Barise.

BONIC (igual que *baril* i *barirel*).

Barques.

BOTINES. (Gil Maestre : obra citada, p. 94.)

Barra.

ATREVIMENT, POCA APRENSIÓ, POCA VERGONYA. (*Diccionari Aguiló*, fasc. I, p. 197.) «La Madrilenyà. — No faltaria sinó que tinguessis la *barra* de negar-ho.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 9.) | «Doncas va tenir la *barra* de demanarme la mà.» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 4.)

Bastu.

DIT DE LA MÀ. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 347.)

Mai hem sentit aquesta paraula en la dita significació, sinó la que segueix.

Bastus.

DITS DE LA MÀ. «Segons l'agilitat del que adinya⁶ els *bastos* o els greps⁷.» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 33.)

Bati (de *bastó*).

PALLISSA. «Ai el fill de la gran puta! Si l'agafo li adinyaré⁸ un *bati* que el deixaré mulé⁹.» (Vallmitjana : *Sota Monjuïc*, p. 234.) | «Però el *bati* que em varen adinyar¹⁰ el Tironyi i el Cavall, no els hi perdono.» (Id. : *En Tarregada*, p. 17.)

Bato.PAGÈS.¹**Bicicleta.**

La macadura que volta l'ull per efecte d'haver rebut un cop. També es diu *ull de vellut*. «Perquè si un tronxo em tireu — no em feu cap *ull de vellut*.» (D. Bartrina: *L'ull*, «La Tramontana», 22 juliol 1892.) | «... un dia la Xava, amb l'excitació de l'embriaguesa, va donar un cop a l'ull del Paxe, i aquest l'endemà tenia tota l'òrbita morada, de què els seus companys se li reien, dient-li que anava amb *bicicleta*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 317.)

Billar (d'abillar).

LLUIR, TENIR DINERS.

Hem sentit *billa* i *billa* en la mateixa significació. «Sí, sembla que la *billa*.» (Givanel: obra cit., p. 27.)

Blanc.

COVARD. «Érem una colla que el més *blanc* avassallava a tots els d'avui dia.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 19.) | «No tingueu bua², *blancs!* — els digué el Butxinet.» (Id.: *La Xava*, p. 156.)

En llenguatge de *germanía*: *bobo*, *neccio*. Salillas, en *El Lenguaje*, p. 316, el posa com equivalent a *cobarde*.

Blanquívilis (de blanc).

COVARD.

Biatinyi.

BLAT. (Vallmitjana: *La Xava*, p. 348.)

Blet.BENET. «I tu fas de santer³ i

et deixaràs veure per la plaça? No siguis *blet*, que et poden tisanar⁴.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 18.) | «Però ara, tots... però tots... fins jo mateix... som uns *blets* que no anem enlloc.» (Id.: *Els jambus*, p. 16.)

Boc.

ESCANDALÓS. (Gil Maestre, obra citada, p. 94.) | «Teniu! — cridà la dona. — *Boc!* Aquí la teniu, la cartera...» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 181.)

GANÀ, FAMOLENC. Sol dir-se a aquell que s'atipa avariciosament.

Boc estès.

SENSE DINERS. «Noi, ja que vaig de *boc estès*. No saps tu el favor que em faries si em deixaves algun quibi⁵ per tres o quatre dies.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 248.) | «Així hagi d'anar *boc⁶ estès* tota la vida.» (Id.: *Els jambus*, p. 12.)

Bòfia.

POLICIA. «Ve la *bòfia*, i de cap al Govern civil.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 12.) | «Sí, sí: xapesca⁷, Pinxa, que aquí et podrien carregar⁸, perquè sembla estrany com ja no ha vingut la *bòfia*.» (Id.: *La Xava*, p. 27.)

També hem sentit la paraula *bòfia*, entre gent treballadora, com a sinònim de *mentida*.

En *germanía*, *buhar* equival a «soplar o descobrir alguna cosa», i En Salillas, *El Lenguaje*, p. 316, posa *Bufaire*, com «delator» o «soplón».

Bola.

MENTIDA. «Però això que n'hi ha que diuen que el fer mal

1. ¿Prové d'un dels personatges d'*Els Pastorets*, o de *baïuro?* — 2. *Por*. — 3. *Director del furt*. — 4. *Veure, fixar-se*. — 5. *Diner*. — 6. En el text es llegeix *boca*. — 7. *Ves-te'n*. — 8. *Agafar*.

porta desgràcia, és una *bola*. Perquè, si això fos veritat, on fóra jo?» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 13.) Aquesta paraula la sentim així mateix en la boca de gent treballadora.

Bolcu.

SAC. «Nosaltres hem passat prop de la barcaassa carregada de *bolcus* de cafil¹.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 318.)

Bòlit.

CAPELLÀ.

Aquesta paraula no pertany única i exclusivament a l'argot delinqüent, sinó que se sent pels carrers barcelonins, així com per altres poblacions catalanes.

Bollu.

PA. (Gil Maestre : obra cit., pàgina 94.) | «Escolteu : que no teniu *bollu*? — Què dieu? — preguntà la velleta. — Si teniu pa — digué la Gravada.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 66.)

Boqui.

BOCA.

EMPLEAT. «Els *boquis* m'han xamullat² que m'adinyarien³ un bati⁴.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 356.)

Borda.

CASA. «Per no tenir un mal piltre — ni *borda* per a clapar⁵.» (D. Bartrina : *El Passeig de Gràcia*, «La Tramontana», 26 agost 1892.) | «La *borda* és pels tirois⁶ de Sarrirà.» (Vallmitjana : *Sota Montjuïc*, p. 226.)

PORTA. «No ets tu la rumi⁷ — la marca⁸ de la parada — de pes-

cat, prop de la *borda*.» (Molas i Casas, obra cit., p. 19.)

BORDA DE FORATA. Casa situada en despoblat o als afores de la població. (Gil Maestre : obra citada, p. 95.) | «És una *borda de forata*, s'ha de guanyar⁹ pel brinca¹⁰.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 17.) | «En veu baixa va dir-los : És una *borda de forata*.» (Id. : *Sota Montjuïc*, p. 225.)

BORDA DE PEIXOLS. Casa de camp o de pagès. (Gil Maestre : obra cit., p. 95.)

BORDA DE LEIAS. Casa de prostitució.

Bordanya (de *borda*).

CASA. «És una *bordanya* nova. S'ha de fer l'assalt¹¹ per darrera. (Vallmitjana : *Sota Montjuïc*, pàgina 226.) | «... i ell quedaria prop de la *bordanya*, i el Mulé empalmaria¹² el mulé¹³, que és lo robat.» (Id. : id., p. 231.)

Borela.

CARA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 348.)

Borrega.

MONEDA DE VINT-I-CINC PESSETES. (Vallmitjana : *La Xava*, pàgina 348.)

Breca.

ANY. «Li adinyaran set o vuit *breques*.»¹⁴ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 354.)

Breva.

MONEDA D'OR DE VUITANTA PESSETES. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Brià.

MONEDA DE VUITANTA PESSE-

1. *Cafè*. — 2. *M'han dit*. — 3. *Donarien*. — 4. *Pallissa*. — 5. *Dormir*. — 6. *Carrers*. — 7. *Dona* (en gitano). — 8. *Dona*. — 9. *Entrar, robar*. — 10. Sistema de robar, assaltant o brincant la tàpia de la paret. — 11. *Entrada*. — 12. *Fària passar*. — 13. La paraula *mulé* també significa *mort*. — 14. Frase el·líptica. *Sortirà condemnat amb set o vuit anys de presidi*.

TES. (Vallmitjana : *La Xava*, pàgina 348.)

Briga.

CADENA. «Li escarbaré¹ briga i parlu².» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 354.)

Probablement ve de la paraula usada a Castella, *brija* (*cadena*).

Brilla.

BRILLANT. «Que et penses que és bo aquest *brilla*? És xungu³, home, és xungu.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 117.)

Brinca (Anar pel).

Robar saltant parets. «Se dedica a anar pel *brinca*, i també, si podia, pel descuit⁴.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 124.) | «Es deuen pensar que no els teco⁵... *brinca* i amb prou feines.» (Id. : *En Tarregada*, p. 12.)

Brinca.

Sol dir-se al qui té el costum de robar per aquest sistema.

Brisquiar.

OBRIR. «I he *brisquiat* l'aparu.⁶» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 354.)

Bronca.

L'escàndol que es promou en descobrir algú robant (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «No, mala rata pinyada! — Perquè no temo la *bronca* — ni els carga⁷ bul⁸.» (Molas i Casas : obra cit., p. 22.)

POLICIA. «I l'altre que tapiegi⁹ la porta del tiroi¹⁰ i piqui¹¹ si ve *bronca*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 108.)

Bruge.

RAL. «A mi me'l daven a dos

bruges per pessetot¹².» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 110. En la p. 354 escriu *brujes*.)

Bua.

POR. «Per mi que tots plegats teniu *bua*. — L'Escampa : Jo, por?» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 12.) | «No és que tingués *bua*, ja sabeu com sóc jo.» (Id. : *La Xava*, p. 116.)

Bubianés.

VELL. «Era *bubianés*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 353.)

Budell (Corrupció de bordell).

PROSTITUTA. «I el pessic que li haveu dat, que ella s'ha pensat que era aquest *budell*?» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 99.)

Buffa.

BUFETADA. «Però jo d'una *buffa* et faria entrar de cap a cal Socorru.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 8.)

Bul.

POLICIA. (Gil Maestre : obra citada, p. 93.) | «Ghe... ghe... que ve la *bul*.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 233.)

PORQUERIA. «Si : total, què? Una *bul*. Té : cinc xucs¹³.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 261.)

RES. «La tralla¹⁴ és xunga¹⁵, digué el Morata, no val una *bul*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.)

Buqués.

BOCA. (Gil Maestre : obra citada, p. 94.)

Burlador.

JUGADOR. (Gil Maestre : obra citada, p. 177.)

1. *Li robaré*. — 2. *Rellotge*. — 3. *Fals*. — 4. Sistema de robar. Com ho indica la paraula, es fa aprofitant un descuit. — 5. *Conec*. — 6. *I he obert l'aparador*. — 7 i 8. *Polícia*. — 9. *Tapar, vigilar*. — 10. *Carrer*. — 11. *Avisi*. — 12. *Moneda de dues pessetes*. — 13. *Moneda de cinc pessetes*. — 14. *Cadena*. — 15. *Falsa*.

Salillas, en *El Lenguaje*, p. 316, escriu : «Del caló *bur*, monte, generalizado al juego de naipes de este nombre.»

Burlar.

JUGAR, però també té la significació de *jugar sabent fer trampes*. «M'entero de què en un cafè tenien llogats dos homes als quals daven cinc duros setmanals a cada un, perquè *burlaven* de debò.» (Vallmitjana: *Criminalitat típica local*, p. 13.)

Burleio.

CASA DE JOC. «En el *burleio* li varen espantar¹ tot lo que tenia.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 11.)

Burló.

CASA DE JOC.

Gil Mestre, obra cit., pàgs. 94 i 177, escriu *burlu*, però nosaltres hem sentit la paraula tal com l'hem escrita abans.

Busnó.

HOME. «I sent un *busnó* de l'hu — les paies² me diquelaven.³» (Molas i Casas: obra cit., p. 20.) | «Nel⁴ te darà! Vaia un *busnó!*» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 251.)

Aquesta paraula s'usa també en el caló gitanesc. Salillas, en *El Lenguaje*, p. 316, la posa com equivalent a *rústico*.

Butllofa.

MENTIDA.

Cabrejar.

ENPIPAR, MOLESTAR. «Aquí la teniu! — repetí. — No cal que us *cabregeu* tant.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 181.)

Cabró.

L'home que paga per a tenir contacte carnal amb una dona de

la vida. «Tant que em refiava d'aquell *cabró* que s'ha abroncat⁵.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 185.)

Cacau.

DINER.

A voltes sentim, no en els barris baixos de Barcelona, sinó en aquells on viu la classe treballadora, aquesta frase : «Aquest sí que guanya *cacau*.»

Cafil.

CAFÈ. «Nosaltres hem passat prop de la barcaassa carregada de bolcus⁶ de *cafil*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 318.)

Cagalló.

COVARD, PORUC.

Cagat.

COVARD, PORUC.

Aquesta paraula, a l'igual que la de *cagalló*, no solament la sentim en els barris baixos barcelonins, sinó també en els carrers on viu gent treballadora : «És un *cagat*», sol dir-se d'aquell que no és amic d'escàndol, ni baralles.

Caiguda.

ÉSSER EMPRESONAT. «Saps qui va tenir una *caiguda*, l'altre dia?» (Givanel: obra cit., p. 27.)

Cais.

CASA. «Au, au : tu, trota — cap a *cais*.» (Bonavia i Rius Vidal: *L'Avi del Parque*, p. 19.)

Caix.

PALLISSA. «Adinyeu⁷! *Caix* al xivata⁸! *Caix* fins que quedi mulé⁹.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, pàgina 237.)

Calabussanyi.

CALABÓS. «Oh! I la sundela¹⁰ que

1. *Guanyar*. — 2. *Dones*. — 3. *Miraven* (en gitano). — 4. *Res*. — 5. *Escamat*. — 6. *Sacs*. — 7. *Pegueu*. — 8. *Espia*. — 9. *Mort*. — 10. *Pudor*.

fa aquell *calabussanyis*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 184.)

Calar.

Veure o conèixer una cosa. Així sentim dir : «Ja m'ho vaig *calar* que passaria això.»

Calderu.

MONEDA DE COURE (*caldevilla*). «Jo, al darrera del taulell, faria més *calderu*.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 12.)

Calé.

DINER. «Ah? Has fet *calé*?» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 235.)

Calent.

CAFÈ. «Ara només falta que poguéssim pendre un *calent*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 250.)

Cali (de *caliquenyo*).

Cigar (puro) d'última classe.

Caliquenyo.¹

Cigar (puro) d'última classe. «Aquest, aguantada a l'orella, hi duïa la punta d'un *caliquenyo*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 14.)

Caloio.

SOLDAT. «Si jo ho hagués notat — que un *caloio* et feia peça...» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 12.)

Calu.

CALÓ (llenguatge usat per la gent de la vida).

Calvot.

BUFETADA. Manifest valencianisme, per quant en dit reialme hem sentit les paraules *calvot* i *calvotada*, equivalents a bufetada; però provenint de la castellana

calva, sembla que més aviat és el cop donat al cap.

Cambres.

Robar pels camarots dels vapors. «Anirem pel registre de les *cambrés*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 321.)

Cambrista.

El que roba per les cambres dels vaixells. «El primer amb qui va anar era un tal Paxe, que, anant a València amb el vapor, per a robar pel registre, que ells ne diuen *cambristes*...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 337.)

Camelar.

ESTIMAR, MOSTRAR ESTIMACIÓ. «La pobra no havia tingut altra il·lusió que jo la *camelés*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 14.)

Camp.

TERRAT. (Gil Maestre : obra citada, ps. 27 i 79.) | «Lo millor és que anem al *camp*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 229.)

Cangri.

PRESÓ. «Avui dia és l'únic que pots pendre amb tranquil·litat. Per això no et porten a la *cangri*.» (Givanel : obra cit., p. 26.)

Salillas (obra cit., p. 317) fa venir aquesta paraula de la persa *hangura* (*torre, pinacle*).

Cantar.

Confessar un furt, explicar un fet. «Si, però quan hi ha caix² tots *canten*.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 16.)

La gent de la vida, en època de Cervantes, també usava aquesta paraula en la mateixa significació.

Hidalgo, en *Romances de Germania*, escriu els següents versos

1. De *calé*, perquè antigament valia un *cuarto*. — 2. *Pallissa*.

en el *romance* que comença *En Toledo en el Altana* : «Dice al tormento *peligro* — que en *cantando* es condenado.» I Cervantes, en *Rinconete y Cortadillo*, fa dir al Ganchuelo : «dieron tres ansias a un cuatrero, que había murciado dos roznos, y con estar flaco y cuartanario, así las sufrió, sin *cantar*, como si fueran nada.»¹

Cantu.

CANTONADA, CANTÓ.

Caravinagres.

CARRABINER. «Els *caravinagres* de terra dormen en aquella, els de mar amaren la canoa.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 318.)

Carga.

POLICIA. (Gil Maestre : obra cit., p. 93.) | «...però En Grípiá? Ja saps com les gasta : avisa els de la *carga*.» (Givanel : obra cit., p. 15.)

Carl.

CARA.

Carolanyis.

CALÓ. En Vallmitjana posa el següent exemple : «Xamulla *carolanyis*»² (*La Xava*, p. 358.)

Carpanta.

GANÀ. «Ja em convenia, ja, perquè et dic, noia, que per França s'hi passa molta *carpanta*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 165.)

Carregar.

AGAFAR, DETENIR, EMPRESONAR. (Gil Maestre : obra cit., pàgina 94.) | «... i com que el Coll d'Ànec ja sabia que anant allí

fora carregat...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 19.)

Carretu.

CARRO. «D'un *carretu* de cafil⁸ hi quinat⁴ un bolcu⁶» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 25.)

Carrillo.

CONVERSA INÚTIL : «Xalemsem⁶, que aquest pelma⁷ t'adinyaria⁸ molt *carrillo*» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 102.) | «Aleshores jo camelava⁹ a la Flores, i, tot adinyant-li¹⁰ *carrillo*, el trec per forata¹¹» (Id. : *En Tarregada*, p. 10.)

Cascall.

BUFETADA.

Caspilla.

PRESIDI. (Gil Maestre : obra citada, p. 94.)

Castanya.

ANY DE PRESID. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Entre la gent treballadora té la significació de *cop*, *bufetada*.

Castanyada.

MOLTS ANYS DE PRESID. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 354.)

Castís.

VALENT. «La major part pel descuit¹², perquè, si hi ha quatre homes *castissos* que puguin anar per l'espantu¹³, són forasters.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 12.)

Coneguèrem una noia, andalusa, un xic agitanada, que li deien la *Castissa*, i un amic nostre, que havia estat desbravador en l'exèr-

1. Vol dir que «donaren tres voltes al turment de l'aigua a un lladre de bestiar, per haver robat dos pollins; el qual lladre, amb tot i ésser esmirriat, va sofrir el càstig sense confessar el furt». — 2. *Parla caló*. — 3. *Cafè*. — 4. *Pres.* — 5. *Sac.* — 6. *Fugim.* — 7. *Home pesat*. — 8. *Donaria*. — 9. *Estimava, demostrava estimació*. — 10. *Donant-li*. — 11. *Fora*. — 12. *Robar als distrets, descuidats, badocs*. — 13. *Atracant*.

cit francès, li deia : *la pour sang*. Traducció justa de la paraula objecte d'aquesta nota.

Cati.

FINESTRA. «És una borda¹ de forata². S'ha de guanyar³ pel brinca⁴ i s'ha de entrar pel *cati*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 17.)

Catipén.

PUDOR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 356, posa el següent exemple : «El calabussanyis feia un *catipén* de la púrria del costat...»⁵

Catxear.

Registre que fa la policia als qui van pel carrer.

Catxelar.

BURLAR. «És a dir que se'm *catxela!*» (Figuerola Aldrofeu : obra cit., p. 200.)

Caure.

ÉSSER EMPRESONAT. «Quan *caus* tot és venir a plorar.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 15.)

Cera.

MUNICIPAL. (Gil Maestre : obra citada, p. 93.) | «Si ve el *cera* o el balondru⁶, piqueu⁷.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 225.)

En Molas i Casas, en *Baralla de pescateras*, p. 19, li dóna la significació de *jull!*, *¡vigila!*, com ens ho demostra l'exemple següent : «¡*Cera!* que et vull empeltar — un bulto com verbigràcia.»

Cestu.

CISTELL, COVE.

Corrupció de la paraula castellana : *cesto*.

Cirera.

MONEDA DE VINT-I-CINC PESSETES. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Clapar.

DORMIR. «Allí *clapen* els larellij⁸ — a la nit, quan gasna⁹ fa.» (D. Bartrina : *El Passeig de Gràcia*, «La Tramontana», 26 agost 1892.)

Clisar.

VEURE. «... en el carrer Fernando va *clisar* un rellotge d'or.» (Givanel : obra cit., p. 27.)

Clisu.

ULL. «Però en aquest *clisu* hi vàreig tenir mal més de tres mesos.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 12.)

En castellà s'usa aquesta paraula en plural i convertint la *u* en *o*; ja que és equivalent a *ojos*.

Coba.¹⁰

CONVERSA INÚTIL, FALSA, DE PUR PASSATEMPS. Es diu : «He donat *coba*.»

Cocu.

En Vallmitjana diu que aquesta paraula equival a *cabo* i que es diu *cocu de vert* al *cabo* de presidi. (*La Xava*, p. 354.) Salillas esmenta la paraula *coco* en aquest significat. (*El Lenguaje*, p. 318.)

Confiança (Anar pel).

És un dels actes de robar estant en intel·ligència amb alguna de les persones del servei o dels que freqüenten la casa on es pensa fer el furt. «No va ser-li gens difícil d'enterar-se de tot lo que li convenia; i com ja s'havien dat paraula de casament, tant que ella

1. Casa. — 2. Fora. — 3. Robar. — 4. Saltant la tàpia. — 5. *El calabós feia una pudor de la comuna del costat...* — 6. *Sereno*. — 7. *Aviseu*. — 8. Els que no tenen casa on anar a dormir — 9. *Xafogor*. — 10. *Metàtesi de boca*.

ja ho havia escrit als seus pares, hi hagué entre els dos una gran confiança. Per això és que d'aquesta manera de preparar els robatoris en diuen els lladres *anar pel confiança*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 106.)

Consort.

El que treballa¹ junt amb un altre. (Gil Maestre : obra cit., pàgina 94.) | «Fins que s'hi presentà l'Espanta, que ja havia sigut *consorte* seu.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 145.)

Conxivar.

Captar-se l'estimació d'una persona, fer-se-la seva. «Perquè la *conxivava*. Si és més morta que viva.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 272.)

Conya.

BROMA. És cosa fàcil sentir les frases : «Hem anat a fer *conya*», «Aquell està de *conya*».

Malícia o intenció amb què s'enraona. «Què hi ha, Tarregada — em preguntà el Cavall amb una *conya* que, francament, no em feia molta gràcia.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 18.)

Aquesta paraula l'hem sentit usada a Castella, en els mateixos significats abans dits.

Conyon.

BROMISTA.

Coparujo.

COPA. En Vallmitjana posa la següent frase : «M'he privat una *copanyis* de mostu.»² (*La Xava*, p. 355.)

Cornar.

DORMIR. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Hi havia un puró³

que *cornava*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 115.)

Corneiar.

DORMIR. «Hem fet un crit per a saber si el truquis⁴ *cornejava*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 318.)

Corones.

MONEDA DE CINQ PESSETES. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Corrido.

L'home que freqüenta les cases de prostitució, balls, etc. «Li convenia una dona d'empenta que pogués fer cara quan se presentessin homes d'aquests *corridos*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 134.)

Cóva.

COVARD, PORUC. Amb aquesta significació hem sentit : «Ets un cóva», «Tens molta cóva.»

Cruspir.

MENJAR. «I ara amb quatre queixalades — me tinc de *cruspir* mig món.» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 14.)

Cuento.

ROBATORI. «I el que era rebutjat d'aquella casa ningú el volia per cap *cuento*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 36.)

Però ha de dir-se que, segons el sistema del furt, té un o altre nom. Així veiem : Pel *brinca*, pel *confiança*, pels *xiscles*, per l'*escalu*, pel *topu*, pel *xarco*, pel *descuit*, pel *gat*, pel *timba*, etc.

Cunyes.

FALQUES. «Cal dur el rus⁵, espases⁶ i *cunyes*.» (Vallmitjana: *Soia Montjuic*, p. 226.)

1. Recordi's que al *robar* en diu la gent de la vida *treballar*. — 2. *M'he begut una copa de vi*. — 3. *Vell*. — 4. *Vigilant*. — 5. *Rossinyol*. — 6. *Claus*.

Curbatinyis.

CORBATA. En Vallmitjana escriu: «També he escarlat una *curbatinyis*.» (*La Xava*, p. 357.)

Curda.

UBRIAC. «Aquella *curda* de Pe-lada m'ha fet uns crits...» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 229.)

EMBRIAGUESA. Havem sentit dir: «I duia una *curda* de tres déus», ço és, que estava embriagat en grau superlatiu.

Els castellans també usen aquesta paraula.

Curdela (de curda).

EMBRIAGUESA, EMBRIAGAT. (Vallmitjana: *La Xava*, p. 348.)

Curneiar.

DORMIR. (Vallmitjana: *La Xava*, p. 349.)

Dali (de dar).

PALLISSA. «Ara alegria, i els *dalis* se deixen per última hora.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 230.)

Dàtil.

DIT DE LA MÀ. (Gil Maestre: obra citada, p. 94.) | «Jo estirava... així... amb los *dàtils* — i tot mirant les pesantes¹.» (Molas i Casas: obra cit., p. 20.)

També hem sentit aquesta paraula a Castella. (Salillas: obra cit., p. 321.)

Demansiquiar.

DEMANAR.

En Vallmitjana, en *Criminalitat típica local*, p. 25, escriu: «Hi entrisquiats en un adrogu *demisquiant* un perrot de llonga.»²

1. *Balances*. — 2. *Hi entrat en una adrogueria demanant deu cèntims de llonganissa*. Sembla, doncs, que es tracta d'una variant del *demansiquiar* que hem sentit nosaltres. — 3. *Tapa*. — 4. *Rellotge*. — 5. *Cadena*. — 6. *Be-neit*. — 7. *Va ésser agafat*. — 8. *Por*. — 9. *Sereno*. — 10. *Vigilant*.

Desbrigar.

ROBAR, PENDRE. «Tapieja³, que li vull *desbrigar* parlu⁴ i tralla⁵.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, pàgina 11.)

Descuider.

El que va pel *descuït*. «Jugadors de poc preu, lladres, *descuïders*, timadors: en fi, tota l'escòria de la ciutat.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 287.)

Descuït.

Un dels diversos sistemes de furta. El del *descuït*, com ho indica la mateixa paraula, és aquell en el qual la víctima ha sofert una distracció, ha estat descuïdat. «T'ho devia dir el Paella, que guanyariem vuit duros: aquell banau⁶ que no serveix ni pel *descuït*.» (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 12.)

Desgraciat.

HOME DE LA VIDA. «...que no hi vaig tenir res amb aquell home, ni amb cap *desgraciat*, d'ençà que ell va caure⁷.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 93.)

Dicalar.

VEURE. «Aquí al barri tenia una bua⁸ que el balondru⁹ o el truquis¹⁰ no ens *dicalessin*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 321.)

Salillas escriu que prové del sànscrit *drish* o de l'indostànic *dek, hua* (*El Lenguaje*, p. 321). És una paraula genuïnament gitanesca.

Dinyar.

CAGAR.

Dintracs.

A DINTRE. «Si no, hi haurà

bronca¹ a *dintracs*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 90.)

Diquelar.

VEURE (igual que *dicalar*). «Fí-lustri bé si *diquela*.»² (Figuerola i Aldrofeu : obra cit., p. 197.)

En Molas i Casas (obra citada, p. 19) posa aquesta paraula en boca d'un gitano.

Drogu (d'*adrogu*).

ADROGUERIA. «M'he entrisqui- at en una *drogu*.»³ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 355.)

Durinyals.

LA DONA PRÒPIA. «Quin sàful⁴ adinyar⁵ a la *duvinyals!*» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 90.)

També diuen *vinyals*, per a significar un ésser humà qualsevol, perquè hem sentit dir : «¡Hola, *Vinyals!*», equivalent a «¡*Hola, home!*».

Embarcat.

MARINER. «Que la Xava hagués tingut algun *embarcat*, ja era cosa segura.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 317.)

Empalmar.

Fer passar un objecte, recollir-lo per a dur-lo a lloc. «I ell quedaria prop de la bordanya⁶, i el Muló *empalmaria* el mulé, que és lo robat.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, pàgina 231.)

ANAR ARMAT. Així diuen : «El Lloru va sortir *empalmat*.» Amb tal significació l'usa Salillas (obra citada, p. 322).

Encantu.

Manera de robar fent l'encantat, el distret.

Encurdar (de *curda*).

EMBRIAGAR-SE. «A un home li està bé que s'*encurdi*, però no a una dona.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 254.)

Endinyar.

DONAR, igual que *adinyar*. «...i veuràs la tanda de bolets que li *endinyo*.» (Givanel : obra citada, p. 33.)

Endola.

PESSETA (igual que *andola*). «A que'm deixis quatre *endoles* — per pagà un compte pendent.» (Bonavia i Rius Vidal : *L'Avi del Parque*, p. 17.)

Ensilar.

TOCAR. «Tan bé que l'havia *ensilat*... al bell mig del garó⁷.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, pàgina 9.)

Entorbar.

ENGANYAR, ESTAFAR. «Si és un banau⁸ que tothom l'*entorba*.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 5.)

Entorvar.

ENGANYAR, ESTAFAR. «M'has d'*entorvar* les quatre peles⁹? Les vui i les vui, perquè són meves.» (Vallmitjana : *Els jambus*, pàgina 10.)

Entrisquiar.

ENTRAR. «Xaleu¹⁰ o *entrisquieu* a dintre la tasca¹¹.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 291.)

Escaladui.

ESCALA. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 356, posa el següent exemple : «El balondru pinxera l'*escaladui*.»¹²

1. *Se'ns descobrirà*. — 2. Sembla que vol significar : *Miri bé si hi veu*. — 3. *He entrat en una adrogueria*. — 4. *Mocador de seda*. — 5. *Donaré*. — 6. *Casa*. — 7. *Cap*. — 8. *Beneit*. — 9. *Pessetes*. — 10. *Fugiu*. — 11. *Taverna*. — 12. *El sereno vigila l'escala*.

Escalu.

Sistema de robar. Es fa un aqüeducte soterrani o mina des d'un indret no molt apartat del lloc on s'ha de fer el robatori. «A la meua manera de veure és anar per l'*escalu*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 145.)

Escapolir (d'*escapar*).

FUGIR DISSIMULADAMENT. «Els demés de la taverna s'*escapoleixen* cap al carrer, tant homes com dones.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 15.)

Escarbar.

ROBAR. «*Escarbava* tot quant tenia en la calaixera.» (Givanel : obra cit., p. 32.)

Escopeta.

PALANQUETA. (Gil Maestre : obra cit., p. 29.)

Escup.

ESCARPA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 349.)

Escupir.

DONAR. «I jo vinga dar-los per la banda perquè *escupissin* guita¹.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 164.)

Espantador.

ATRACADOR (el que es dedica al registre de l'*espantu*).

Espantu (d'*espantar*).

ATRACADA. «...perquè, si hi ha quatre homes castissos que puguin anar per l'*espantu*, són forasters.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, pàgina 12.)

Espardenyers.

MOSSOS DE L'ESQUADRA. Els donen aquest nom pel calçat que porten. «A les nou ja hi tens de ser. Veies com està la bòfia² i si

hi han *espardenyers*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 18.)

Espasa.

CLAU DE PORTA. «Pujà el Brinca, qui duia l'*espasa* i el rus³.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 231.)

En el caló castellà *espandar* és *obrir*.

Espasista.

El que fa les *espases*, ço és, les claus. «Primer de tot el Titus buscà un *espasista* perquè fes les claus.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 108.)

Espiandar.

FUGIR, ANAR-SE'N. Algunes vegades hem sentit : «*Espiandeu* i mut» per «Fugiu i no digueu res», «i com que el consort va *espiandar* vaig carregar-me-la», ço és : «i com que el meu company de treball va fugir, em varen agafar».

Estar.

Aquest verb el sentim, molt sovint, acompanyat d'un substantiu per a significar certs estats de l'individu. Per exemple : *Estar de causa* (estar pres); *estar de llomillu* (tenir bon humor); *estar de males* (tenir mal humor, tenir desgràcia en el joc); *estar de setmana* (ço que les dones anomenen *la regla* o *l'acostumat*); *estar de quinzena* (estar a la presó com a quinzenari); etc.

Estaribel (d'*estaru*).

PRESÓ. «Si no fos que la llibertat és mitja vida, gairebé preferiria l'*estariibel* per poder menjar a l'hora.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 13.)

Estaru.

PRESÓ. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Ca, dona, ca! Ara estaries a l'*estaru* i al menos tens lliber-

1. *Diner*. — 2. *Polícia*. — 3. *El rossinyol*.

tat.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 330.)

Esteribel (d'estaru, com *estaribel*).
PRESÓ.

En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 349, ho escriu *estaribel*, però en la novel·la usa la forma que hem escrit anteriorment.

Estilla.

Part d'un robatori (igual que *astilla*). «De quan ençà ets consorte¹ meu, perquè t'adinyi² *estilla*?» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 8.)

Estiribel (d'estaru, com *estaribel* i *esteribel*).

PRESÓ. «Noi, a mi l'*estiribel* me fa molta *ginda*³.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 222.)

Però hem de dir que en Domingo Bartrina usa la paraula *estiribel*, com equivalent : «a l'aire lliure», «a la serena», «a camp ras», com en l'exemple següent : «A quarts de deu o més tard — clapant⁴ a l'*estiribel*.» D. Bartrina : *El Passeig de Gràcia*, «La Tramontana», 26 agost 1892.

Estopa.

PALLISSA. «Ah, sí? Adinya-li⁵ *estopa*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 249.)

Estrella.

Tros de canya que s'introdueix al forat del pany per assenyalar les dents. (Gil Maestre : obra cit., p. 93.)

Estreta.

CAMISETA INTERIOR. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «També

he escarbat una llima ... una *estreta* i una *curbatinyis*»⁶ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 357.)

ARMILLA. «Una tralla⁷ que des-taqui de l'*estreta*.» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 21.)

Fa (de *fallar*).

CARTA ESCRITA.

Fabri.

FÀBRICA. «Mireu, Pau : és una *fabri* de sedolla⁸.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 12.)

Faicos.

MOSSOS DE L'ESQUADRA.

S'usa sempre el plural perquè mai es veu anar sol, prestant servei, un individu del dit cos.

Falla (de *fallar*).

CARTA DE JUGAR, JOC DE CARTES.

A Castella s'usa aquesta paraula. (Salillas : obra cit., p. 323.)

Farga.

ROBA. (Gil Maestre : obra cit., p. 34.) | «I sense pensar en tiroldots⁹ — ni en puleius¹⁰ ni en fer *farga*¹¹.» (Molas i Casas : obra cit., p. 20.)

Fatigar.

ROBAR. «N'havia passat tantes anant a *fatigar*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 14.)

Com la gent de la marxa, de la vida, ço és, la delinqüent, al *robar* en diu *treballar*, resulta que les paraules *fatic* i *fatigar* equivalen a *treball* i *treballar*.

Fer.

ROBAR. «Un rellotge d'or, i

1. *Company de treball*. — 2. *Doni*. — 3. *Por*. — 4. *Dormint*. — 5. *Dóna-li*. — 6. *També he pres una camisa... una samarreta i una corbata*. — 7. *Cadena*. — 8. *Seda*. — 9. Bon lloc per a robar. — 10. Lloc on es venen els objectes robats. — 11. Ço és : farcells de roba. Els *germanos* en diuen *farda*, i els gitanos *farat*.

mentre el *feia*... va notar el treball.» (Givanel : obra cit., p. 27.)

CONÈIXER. «El vàireig *fer* a casa la Glòria.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 10.)

Filustrar.

MIRAR, VEURE. «Agafo el papè, el desfaig,—*filustro* primerament—la firma.» (Casimir d'Esparraguera : *Diàleg entre un pinxo de sagristia y sa major-dona*, «La Tramontana», 3 abril 1886.)

Fisqueiu.

BACALLÀ. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 349.) Amb la mateixa significació de *bacallà*, el mateix autor Vallmitjana escriu *fisqueyo*. (*Els jambus*, p. 16.)

Flauta.

XIULET. «En tot això toquen pitos.—Toquen *flautes*—diu el Noi.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 13.)

Fletes (del comerç marítim).

MARINERS. «I si aquí no vénen *fletes*, ja se sap que vostè en té la culpa.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 275.)

Forata.

FORA. «...i com per *forata* hi ha molt sometent, de seguida et fan foc.» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 26.)

Aquesta paraula l'usa Salillas com equivalent a *foraster* (obra cit., p. 323).

Formar.

SABER ROBAR, ÉSSER LLEST. «Ja saps que jo també *formo*, perquè pel confiança¹ vaig a l'hora².» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 248.)

1. Manera de robar. — 2. *Anar a l'hora* equival a saber la seva obligació. — 3. *No val res, no té valor*. — 4. *Conversa*. — 5. *Cadena*. — 6. *Donar*. — 7. *Valent*. — 8. *Ja li ho explicarien*. — 9. Part d'un furt. — 10. Idem. — 11. *Part*. — 12. *Cara*.

Ful.

RES. «Molt de pes i tot una *ful*; tot és púrria³ lo del sac.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 9.)

FALS. Sentim a dir : «És *ful*, aquest duro.» | «Qui, tu? molta taba⁴ *fula*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 289.) | «Abillava una tralla⁵... que de tan *fula* no n'adien⁶ res.» (Id. : id., p. 356.) En la mateixa significació de *fals* s'usa a Castella. (Salillas : obra cit., p. 323.)

MALALT. Així havem sentit dir : «Aquest està *ful*», o bé : «No vagis amb aquella, que està *fula*.»

Ful de planter.

Cosa de poca vàlua, o que no val res. «Aquí on veieu, aquest home ha sigut un dels homes més castissos⁷, i ara no val un *ful de planter*.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 223.) | «Si fos aquí ja li xamullarien⁸, i astilla⁹ a l'un, raca¹⁰ a l'altre, total què? Una *ful de planter*.» (Id. : *La Xava*, p. 89.)

Fulanyis.

FALS. Com *ful* i *fula*. En Vallmitjana, *La Xava*, p. 356, escriu : «M'han dit que era *fulanyis*», per «m'han dit que era fals».

Fuleria.

FALSEDAT. «Quan vaig veure aquella *fuleria* em vàireig indignar.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, pàgina II.)

Fulero.

EMBUSTERO, PRETENCIÓS.

Fulinyà.

FALSA. «Hi vols raca¹¹, tu, amb aquesta pinta¹² tan *fulinyà*.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 8.)

Furata.

FORA, igual que *forata*. «Figura't tu que anem per *furata*, perquè el Paella ens havia dat el sant¹.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 12.)

Gabis.

RANXO. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 349.)

Gala.

BUFETADA. Així sentim : «Noi, quina *gala!*»

Galar.

MENJAR (igual que *jalar*). «Una persona mal alimentada hasta es torna més gandula; perquè, a fe de Déu, que quan *galo* i puc xerri-car-ne mitja del pastós...» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 13.)

No hem sentit mai la paraula *galar* en la significació de *menjar*; al nostre entendre és una errada del impressor. *Jalar* (pronunciació castellana) per *menjar*, sí.

Galata.

PESSETA. «Sí, però del parluco², — contestà l'Uspici, tot esquivat, llambregant per tots costats — me n'adinyaran³ tres *galates*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.)

Galista.

El que abusa. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 349.)

Gambar.

FUGIR. Frase : «Quina manera de *gambar*.»

Hidalgo esmenta la paraula *gamba* com equivalent a *pierna*.

Gambu.

HOMÉ (igual que *jambu*). «Els quatre *gambos* allí reunits reien només de pensar lo que riurien.»

(Vallmitjana : *Sota Montjuic*, pàgina 33.)

Nosaltres sempre hem sentit *jambus*, pronunciant la *j* castellana.

Ganàpia.

Xicot de regular alçada. «Perquè un *ganàpia* els va pendre tot lo que elles, després de molts esforços, havien pres i recollit.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 47.)

Vindrà de la paraula castellana *ganapán?*

Gànguil.

ANELL. (Gil Maestre : obra citada, p. 94) | «Ah, no! El *gànguil* i la tralla⁴ la vull lluir.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 117.)

BRILLANT. «Es un *gànguil* com un sigrò, és frase que hem sentit, per demostrar que és un «brillant de preu».

Ganxo.

ROSSINYOL (eina per a obrir el pany d'una porta). «No tinc *ganxo*.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 14.) | «Ves pel *ganxo*, que és més segur.»⁵ (Id. : id., p. 12.)

Ganyipea (de ganyips).

Acte de menjar. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Mai! Vaig a la *ganyipea*—i tornaré amb més agalles.» (Molas i Casas : obra citada, p. 22.)

Ganyips.

MENJAR. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Per preparar-me els *ganyips* — dic als pinrés⁶ : Cap a plaça.» (Molas i Casas : obra citada, p. 20.)

Ganyota.

FER LA GANYOTA. *Morir*.

1. Lloc on han d'anar a robar. — 2. *Relloige*. — 3. *Donavan*. — 4. *Cadena del rellotge*. — 5. Es refereix a l'acte d'anar a robar pisos, o sia a la feina pròpia del *reventador*. — 6. *Peus*.

FER FER LA GANYOTA : *Matar.*
«Tot d'un plegat se'm presenta una dona, que en Ferro i jo vàrem fer-li fer la ganyota.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 16.)

Garjola.

CAURE A LA GARJOLA, ESTAR A LA GARJOLA. Estar pres, reclòs, compromès, trobar-se lligat, etc. «Sí, noi : ja estic a la garjola.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 227.)

Gasna.

XAFOGOR, CALOR. «Allí hi clapen¹ els larel·li² a la nit, quan gasna fa.» (D. Bartrina : *El Passeig de Gràcia*, «La Tramontana», 26 agost 1892.)

Gaspà.

FORAT AL SOSTRE. Sol fer-se per a penetrar al pis de sota. (Vallmitjana : *La Xava*, 359.)

Gastui (de gasto).

DESPESA. «Del gastui me n'he fet una perreta.»³ (Vallmitjana: *La Xava*, p. 355.)

Gat.

PORTAR EL GAT, AGAFAR EL GAT.⁴ Estar embriagat. Frases: «Quin gat que porta!» «Ha agafat un bon gat.»

Un de tants sistemes de *cuentos*, registres o, com es diu amb més claredat, *fuys*. «Ni ell s'ocupava de vendre tabac ni ella de fer el gat.»⁵ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 177.)

Gatet.

AMPOLLA. Se'n diu *gatet* perquè amb el seu contingut (vi o aiguardent) s'agafa el gat, com diuen. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 349.)

Gau.

POLL. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 349.)

En *Les argots des metiers*, pàgines 22 i 23, esmenta Dauzat la paraula *goux* com arcaica, i en *L'argot de la guerre*, ps. 68 i 159, fa notar que s'usava en les trinxeres dels exèrcits aliats. Hidalgo usa *gao* en el seu *Vocabulario*.

Gil.⁶

PORUC. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 319, fa dir al Paxe : «I si aquest no hagués sigut tan *gil* ompliem el bot.» Però el Paxe segueix dient : «Com que jo no sé nadar...» donant a entendre que no solament tenia *bua* el Ratolí, ço és, el seu *consort*, sinó ell mateix.

Ginda.⁷

POR. «Noi, a mi l'estiribel⁸ me fa molta *ginda*.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 222.)

Serà probablement una corrupció del mot castellà *jindama*, perquè sempre havem sentit dir *ginda* amb la *g* de pronúncia castellana.

Gindalero.⁹

EMBROLLAIRE, segons En Vallmitjana. Però el següent exemple, que és d'ell mateix, no dona idea justa de la seva significació: «És un *gindalero* que recull papers.» (*Sota Montjuic*, p. 234.)

Sembla que, si *ginda* vol dir *por*, podria equivaler a *poruc*.

Gorra.

Es diu que *fa una gorra* el que abusa fent pagar la despesa.

1. *Dormen*. — 2. Que no tenen casa. — 3. *De la despesa me n'he fet cinc cèntims*. — 4. Prové que la pell del gat era utilitzada per a fer bots de vi. — 5. Qui vulgui saber detalladament el *robotori pel gat*, vegi *La Xava*, ps. 178-182. — 6 i 7. Pronúnciació castellana. — 8. *Presó*. — 9. Pronúnciació castellana.

«Aquests són aquells que només te fan l'amic quan te poden fer una gorra.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 251.)

En castellà hi ha *gorra*, *gorrón* i *gorrero*.

Grapisés.

POLLS. «Saps que abilla¹ molts *grapissés*.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 224.)

Grasnar.

EXPLICAR, DIR, ENRAONAR. «Escolta, Gràpia : ¿que és veritat tot això que has *grasnat* a Fornos?» (Givanel : obra cit., p. 16.)

Greps.

DITS DE LA MÀ. «Calla, nano, calla! Tens ganes que t'adinyi² els *greps* a la cara?» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 289.)

Gresnar.

ENRAONAR, igual que *grasnar*. «Calleu! Quina manera de *gresnar*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 76.)

Guanyar.

ROBAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 355, escriu : «He anat al Suri³ i he *guanyat* un parluca⁴.»

Guapu.

VALENT. «Ja ho sabem tots, que no és tan *guapu* com tu.» (Givanel : obra cit., p. 14.)

És una de tantes paraules que la llengua castellana ha anat infiltrant en la nostra parla.

Gueto.

VELL.

PARE. «El teu *gueto*, a França; ta mare a l'hospital, que no en sortirà.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 185.)

Guillar.

FUGIR. «I sense donà el bon dia — com fa tot home educat, — altra vegada ha *guillat*.» (Casimir d'Esparraguera : *Diàleg entre un pinxo de sagristia i sa major-dona*, «La Tramontana», 3 abril 1886.)

Guindar.

GUANYAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 357, escriu : «He sallat amb vuit barés, me n'he anat al burleu i me'ls han *guindats*.» (*He sortit amb vuit duros, me n'he anat al joc i me'ls han guanyat*.)

ENGANYAR. Sentírem, a un que *presidia* una taula de joc, la següent frase : «No s'hi posi, que el poden *guindar*, i havent-li preguntat la significació d'aquesta paraula, va dir-nos que era equivalent a *enganyar*. Amb aquesta mateixa significació la posa En Vallmitjana en *La Xava*, p. 349.

Guipar.

VEURE. «Ara, tocant a què Déu — des del cel a tothom *gui-pa...*» (D. Bartrina : *Mentida*, «La Tramontana», 6 novembre 1891.)

Guita.

DINER (Gil Maestre : obra citada, p. 94.) | «I jo vinga dar-los per la banda perquè escupissin⁵ *guita*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 164.)

Gura.

MUNICIPAL. És la significació que generalment s'hi dóna, fins entre la gent que no és *de la vida*.

A Castella la paraula *gura* significa *ronda*, per quant en el romanç de Gamarra *Los tres jaques*⁶ es llegeixen aquests versos : «Que en Lavapiés a las nueve—sucedió cierta desgracia: — resistieronse

1. *Porta*. — 2. *Posar*. — 3. *Teatre Soriano*. — 4. *Relloiçe*. — 5. *Donar*. — 6. Duran, *Romancero*, n.º 1759.

a la *gura*, — hubo heridas muy bravas...»

Però *guro* té la significació d'*alguacil*, com en el *Rinconete y Cortadillo* d'En Cervantes: «El procurador que nos defiende, el *guro* que nos avisa, el verdugo que nos tiene lástima.»

Guri.

MUNICIPAL.

Jalar.

MENJAR. «Doncs de què *jalaré*, jo, si no faig de la vida?» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 92.)

Jalata.

PESSETA (igual que *galata*). «Espavila't, home! Mira, a mi no em falten mai dos *jalates*.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 222.)

Jamància.

MENJAR. «Aquestes marques¹, que vagin a buscar la *jamància* i allí *jalarem*² com uns reis.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 229.)

Jamar.

MENJAR.

Jamba.

DONA JOVE.

De vegades té la significació d'*amant*, com també sol tenir-la de *xicota presumida*. (Vallmitjana: *La Xava*, p. 349.) Salillas posa aquesta paraula entre les del caló jergal castellà i com equivalent a *ama de casa* (obra cit., p. 325).

Jambru.

JOVE. (Gil Maestre: obra cit., p. 94.) | «Oh! — No et valdrà ni el teu *jambru*. — No, mala rata pinyadal!» (Molas i Casas: obra cit., 22.)

Jambu.

HOME JOVE.

AMANT. (Vallmitjana: *La Xava*, p. 349.)

Jequel.

GOS. «El que així parlava era considerat entre ells com una especialitat per a amansir els gossos, que, com els gitanos, en caló anomenen *jequel*.» (Vallmitjana: *Criminalitat típica local*, p. 26.)

Jindama.³

POR. «Té *jindama*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 353.)

Jubais.

POLLS. «Recristo, que *jubais* porta! — afegí el Ratolí.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 224.)

Juelga.⁴

FESTA. «Ara acabo de veure la Moreneta amb en Trenyina, que se n'anaven de *juelga*.» (Givanel: obra cit., p. 20.)

És una corrupció del mot castellà *juerga*, que prové de *huelga*.

Juerga.⁵

FESTA (igual que *juelga*). «Si intervenia en aquell assumpte perdia la *juerga*.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 39.)

Jungu, junga.

FALS, FALSA. (Vallmitjana: *La Xava*, p. 350.)

Es diu que *va pel jungu* el que es dedica a fer passar moneda falsa, o a fabricar-ne.

Jupa.

AMERICANA DE LLANA. (Gil Maestre: obra cit., p. 94.) | «Si jo, en lloc d'anar vestit d'americana blava, pogués dur una bona *jupa*.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 223.)

Juquel.

GOS. «No hi ha cap més mena

1. Dones. — 2. Menjarem. — 3-5. Pronúncia castellana.

de bestiar més dolent que els *juquels*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 9.)

Jurba.

AIGUA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «¡Qui és l'últim! Com els que van — per la *jurba*.» (Molas i Casas : obra cit., p. 22.)

Jurundu.

SERENO. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 349.)

Là.

ARGENT. «Vaig al puleiu¹ : acabo d'escarbar² un parluc³. És de *là*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.)

Larel·li.

El que no té casa, el que no sap on anar a dormir. «Allí hi clapen⁴ els *larel·li*—a la nit, quant gasna⁵ fa.» (D. Bartrina : *El Passeig de Gràcia*, «La Tramontana», 26 agost 1892.)

Lea.

PROSTITUTA. «El meu consorte es va liar⁶ amb una *lea*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.)

Leia.

PROSTITUTA (igual que *lea*). En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 358, escriu «borda de *leies*»⁷.

Nosaltres hem sentit *leia* i *lea*; però hem de dir que ha d'ésser *leia*, per quant, com hem dit abans, aquesta paraula és d'origen italià, és el *lei* de la tan sabuda frase : «Io andava da *Lei*».

Leona.⁸

CAIXA DE GUARDAR CABALS. (Gil Maestre : obra cit., ps. 94 i 97.)

Ligeras⁹.

ESPARDENYES. «Demà vina, que et daré uns pàntols¹⁰ i unes *ligeras* noves.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 224.)

Deuen dir-ne *ligeras* perquè se'veixen per córrer.

Lilar.

ROBAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 353, posa el següent exemple : «Agrava el rus, que anirem a *lilar*»¹¹.

Llàmara.

ARGENT. (Gil Maestre, obra cit., p. 94.) | «Que me'n van donar, de *llàmara*!» (Molas i Casas : obra citada, p. 20.)

Llàmara boba.

ARGENT FALS. Segons Gil Maestre (obra cit., p. 94) és l'acte de fer passar moneda falsa.

Llampada (de *llamp*).

RÀPIDAMENT. «Filustro¹² primerament —la firma d'una *llampada*.» (Casimir d'Esparraguera : *Diàleg entre un pinxo de sagristia i sa major-dona*, «La Tramontana», 3 abril 1886.)

Llanosa.

LLANA. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 355, posa el següent exemple : «He escarbat una peixosa de *llanosa*.»¹³

Lleona.

CAIXA DE GUARDAR CABALS. «Ja és cosa de cuidado una *lleona*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 145.)

Llima.

CAMISA. (Gil Maestre, obra cit.,

1. Lloc on venen els objectes robats. — 2. *Robar*. — 3. *Relloige*. — 4. *Dormen*. — 5. *Calor*. — 6. *Amistansar-se*. — 7. *Casa de prostitució*. — 8. Al nostre entendre, l'ex-governador de Barcelona castellanitza el vocable. — 9. Pronunciació castellana. — 10. *Pantalons*. — 11. *Agafa el rossinyol, que anirem a robar*. — 12. *Miro*. — 13. *He robat una peça de llana*.

p. 94.) En Vallmitjana, en *Criminalitat típica local*, p. 32, escriu: «D'un camp he escarbat un núvol, una llima, un sàfol de sedolla i dos rots»; ço que ve a dir: *D'un terrat he pres un llençol, una camisa, un mocador de seda i dos mocadors de butxaca.*

Aquesta paraula la trobem en francès i en castellà. (Vegi's Dauzat: *Les argots des métiers*, ps. 22, 28, 51, 108 i 116; i Hidalgo: obra cit., p. 18.)

Llisca.

SABÓ. «¿Què deies d'allò de la fàbrica de *Llisca*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 114.)

Llonga.

CARRETERA, CAMÍ LLARG. (Vallmitjana: *La Xava*, p. 350.)

LLONGANISSA. «Hi enfrisquiant en un adrogu, deminisquiant un perrot de *Llonga*.»¹ (Vallmitjana: *Criminalitat típica local*, p. 25.)

Llonza.

BENEIT. «El sastre, que va ser *llonza* — de fiar-li.» (Bonavia i Rius Vidal: *L'Avi del Parque*, p. 17.)

Lluqueres (corrupció de *ligeras*).

ESPADENYES. (Gil Mestre, obra cit., p. 94.) | «Ja et pots calçar les *lluqueres*.» (Molas i Casas: obra cit., p. 20.)

Llúvia.

PALLISSA FORTA. «Em sembla que t'adinyarà² un bati³! Ja veuràs quina *llúvia*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 92.)

Macarró.

El tant diari que passa una dona de la vida a l'home que viu amb ella. Un amic nostre classificava

aquesta gent de tres maneres: *Fideus*, *macarrons* i *galets*, segons rebessin els diners d'una prostituta dels barris baixos, d'una que anés a l'oficina, ço és a *cites*, o bé d'una *cocotte*.

També es diu que *passa* o *cobra* el *macarró* el que rep un tant diari de part d'una dona. Ex.: «Què vols que't passi el *macarró* des de vaspella⁴?» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 93.)

Aquesta paraula *macarró* està inspirada en la francesa *macquereau*.

Macucus.

METZINES. «Adinyem-li⁵ *macucus*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 358.)

Man.

JO. «Qui, *man*? — contestava en Rafel.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 210.)

¿Prové de la paraula gitana *manu*, que significa *home*, o de *mangue* (*me*, *mi*)?

Mangar.

DEMANAR. «Si els haguessin carregat⁶ ja t'haurien escrit, *mangant* pasta⁷.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 332.)

Manguela (de *mangar*).

DEMANAR. (Vallmitjana: *La Xava*, p. 350.)

La paraula *manguela* és purament gitana. Vegi's Quindalé, *Diccionario*, p. 45.

Manguis.⁸

MI. «Que és a *manguis*? — Sí, a tu.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 135.)

Mano.

HOME VIU. «Deixa'l estar, al

1. *He entrat en una adrogueria, demanant deu cèntims de Llonganissa.*
— 2. *Pegarà.* — 3. *Pallissa.* — 4. *Presidi.* — 5. *Donem-li.* — 6. *Agafat.* — 7. *Diner.* — 8. *De man*, o sia de la paraula gitana *mangue*.

Pau. Vaia un *mano* està fet.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 12.)

Marca.

DONA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)] «Només tindria de fer l'ullet, i veuries *marques* de preu i en bon estat, com venien a veure'm.» (Givanel : obra cit., p. 17.)

Aquesta paraula que usa avui dia la gent de la vida, ha vingut de Castella, ja que en època de Cervantes així anomenaven els rufians la dona llur, com es pot veure en *Romances de Germania*, de Hidalgo.

Marca tuna.

DONA LLESTA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Marcot.

DENUNCIAT. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

Marcillar.

TRENCAR L'ANELLA DEL RELLOTGE.¹ *Marcillar un parlu.*² (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Marcoi.

DONA. «Vés amb la teva *marcoi*.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 13.)

Marcota (despectiu de marca).

DONOTA. «Lo que no tens és vergonya, mala *marcota!*» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 12.)

Marron.

INFRAGANTI. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 354, posa el següent exemple : *Me l'han pispat marron*, ço és : L'han agafat infraganti.

Marsu.

RES, o sia *No s'ha pogut robar res*. «La Peixos : Ah? Sí? És a dir

que no vas fer res? — L'Escanya. *Marsu*, noia!» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 11.)

Aquesta paraula prové de *març*? El tercer mes de l'any és, quant a temperatura, el més variable i molestós : «Març, marçot — mata la vella prop del foc — i la jove si pot.» A Castella les *coimas*, el dia que no guanyaven res, en deien *disanto*, ço és, *dia santo*. Els cotxers barcelonins, que tenen també el seu argot, diuen que han fet *burro* el dia que han estat en vaga.

Marxa.

LLADREGAM, o sia el gremi dels que viuen del furt. *Anar a la marxa.*³ (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Segons Salillas, la *marcha* és una *asociación ladronesca*. (Obra cit., p. 327.)

Màstec (de mastegot).

BUFETADA. «Adinya-li⁴ un *màstec!* — crida el Barba. — Què diantre es rebel·la, aquesta *marcota*⁵.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 77.)

Matalassers.

Els que pertanyen a la policia secreta. Se'ls dóna aquest nom perquè quasi tots ells van amb grossos bastons.

Matute.⁶

CONTRABAN. «Però ho diré al Quelitus, aquell que passava carn de *matute*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 148.)

Mau.

MAL SENYAL. «Nanai, que ve bronca.»⁷ — *Mau!* Ens aplanem estirats a terra dessota una grua.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 320.)

1. També en diuen : *donar garrot*, o bé *guillotinar*. — 2. *Trencar l'anella d'un rellotge*. — 3. *Anar a robar*. — 4. *Dóna-li*. — 5. *Donota*. — 6. Manifest castellanisme. — 7. *Calla, que ve policia*.

Mec.

PA.

Aquesta paraula també l'usen en igual significació els asilats de la Casa Provincial de Caritat de Barcelona, i no és d'ara, sinó que pels voltants de 1840 ja era cosa corrent el sentir-la pels patis i refectori del dit asil.

Mecu.

BENEIT, TONTO. «Anem a agravar, *mecus*.»¹ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 358.)

Menda.

Jo. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

Aquesta paraula, que al nostre entendre ens ha vingut de Castella, figura en el llibre d'En Martín del Val, p. 131.

Menga.

Mi (pron.). «M'han dit a *menga* que...»² (Vallmitjana : *La Xava*, p. 356.)

Minador, minaire.

El que es dedica a robar fent una mina o conducte subterrani.

Moc.

REBUF, MIQUEL. «Aquest *moc* me'l podia estalviar.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 243.)

Mòlleris (El).

EL MOLL. «On atxaleu?» — preguntà la Roseta. — Al *mòlleris* — contestaren les altres.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 56.)

Mona.

EMBRIAGAT, EMBRIAGUESA. «Ja deu ser el ximple de cada nit : un carreter que sempre agafa la *mona*.» (Givanel : obra cit., p. 11.)

Monissos.

DINERS. «¿I aquella que tants *monissos* me va costar?» (Bonavia i Rius Vidal : *L'Avi del Parque*, p. 8.)

Morcillar.

TRENCAR L'ANELLA D'UN RELLOTGE. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 353, escriu : «*Morcillar* un parlucu».

També hem sentit dir-ne : *Darli garroi*; perquè separen el rellotge de la cadena. A Castella en diuen «dar garrote». (Vegi's Martín del Val, obra cit., p. 23.)

Mordassa.

Eina per a tapar la boca. «Bah, bah! Li posaré la *mordassa*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 115.)

Morma.

BUFETADA. «I si topo amb un covard — callo i li vento una *morma*.» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 13.)

Mosca.

MALA INTENCIÓ (tractant-se de la policia quan va per agafar algú.) «Ja m'ha semblat que no anaven de *mosca* — va dir el Malagente.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 226.)

Mossec.

ROBATORI. «Demà em darà un xuc⁵ si el *mossec* d'aquesta nit els va bo.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 251.)

Mossega (de mossegar : robar).

LLADRE.

Mossegar.

MANLLEVAR. «Me n'he anat a La Mina, per *mossegar* el Morros

1. *Anem a robar, beneits o tontos.* — 2. *M'han dit a mi que...* — 3. *On aneu?* — 4. *Rellotge.* — 5. *Un duro.*

de Vaca; però, noia, s'hi ha tornat.»¹ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 251.)

ROBAR. «Mira el Titus i el Camisola! Trenta xucs² de l'ala van mossegar.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 12.)

Mosquejar.

DESPERTAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 357, posa el següent exemple : «Hi he anat pel suenyu i s'ha mosquejat.»³

Serà perquè la mosca té un dormir molt fluix?

MOLESTAR, ENFADAR. Un amic nostre, En Marian Millà, coneixedor com pocs de l'argot barceloní, ha sentit les frases : «No em mosquegis» i «per res et mosqueges», i d'altres on el verb *mosquejar* estava en la significació amunt dita. Com que la mosca és un animal impertinent, trobem justa la dita derivació.

Mostu.

VI. «Fa massa sundela⁴. No li senti el mostu?» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 224.)

Manifest castellanisme.

Mui (La).

LA BOCA, LA LLENGUA. «Vaja, mut! li dic. Que si xamulles una paraula més, et faig entrar el plom per la mui.»⁵ (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 11.) | «Quieta la mui — i escolta quatre paraules.» (Bonavia i Duran : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 4.)

En Salillas, obra cit., p. 328, deriva aquesta paraula del sànscrit.

Muixelar.

CALLAR. «*Muixel, muixell* perquè te la carregues.» (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 11.) | «*Muixeli*, que sóc casat.» (Figuerola i Aldrofeu : obra cit., p. 198.)

Recorda vagament la paraula *muixoni*, que té la mateixa significació.

Mulé.⁶

MORT. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Jo crec que em varen deixar perquè es devien creure que ja era *mulé*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 19.) | «Si l'agafo li adinyaré un bati⁷ que el deixaré *mulé*.» Id. : *Sota Montjuic*, p. 234.)

L'OBJECTE ROBAT. «Els quals s'anomenaven el *Mulé*, qual motiu volia dir el que fugia amb lo robat, que anomenen *mulé*, que significa *mort*.» (Vallmitjana, *Sota Montjuic*, p. 224.)

Mullader.

ESCÀNDOL. «Què és aquest *mullader*?» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 11.)

Mülleris (El).

EL MOLL (igual que *mòlleris*). «Xalem⁸, dic, que vénen un parell d'espardenyers⁹ pel *mülleris*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 91.)

Mumentanyis.

DE MOMENT. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 356, escriu : «*De mumentanyis* n'ha saltat un puró.»¹⁰

Murcellar.

TRENCAR L'ANELLA D'UN RELLOTGE (igual que *morcellar*). «El varen atanyar¹¹ al moment de

1. *M'ha dit que no.* — 2. *Trenta duos.* — 3. *Hi he anat per robar-la i s'ha despertat.* — 4. *Pudor.* — 5. *Vaja, calla!, li dic. Que si enraones una paraula més et faig entrar una bala per la boca.* — 6. De la paraula gitana *muló.* — 7. *Pallissa.* — 8. *Fugim.* — 9. *Mossos de l'Esquadra.* — 10. *De moment ha sortit un vell.* — 11. *Agafar.*

murcellar un parluca¹.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.)

Murga.

CONVERSA PESADA, INSUBSTANCIAL, MOLESTOSA. (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 10.)

PERSONA MOLESTOSA. D'una tal persona hi ha el costum de dir: «Que és *murga*!»

Aquesta paraula no pertany únicament al llenguatge delinqüent, sinó que també sol sentir-se en boca de gent treballadora.

Mut.

«NO ENRAONIS!» «Vaja, *mut!* li dic.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.)

Mutis.

NO DIR RES.

Aquesta paraula s'usa també en l'argot de la gent de teatre, per a significar que un se'n va.

Mutxelar.

CALLAR, FER EL MUT (igual que *muixelar*). «Ah, escolta. Si et fes alguna pregunta, tu *mutxeli*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 136.)

Muxelar (igual que *muixelar* i *muixelar*).

CALLAR, FER EL MUT. «Aquí es fa el que jo mano, i *muixeli*» (Millà, *Fantastias vulgars*, Barcelona, López, 1894, p. 47.)

Najabat.

CANSAT. Aquesta paraula fa poc que l'havem sentit usada aquí : «Estic *najabat* de tan pensar», «hi gambat molt i estic *najabat*».

Aquesta paraula és un de tants

castellanismes com es van infiltrant a la nostra parla, per quant En Salillas esmenta el *najar* (obra cit., p. 329), i la paraula es pronuncia amb la *j* castellana.

Nanai.

EP, NOI! «*Nanai*, que ve el pasma² — contestà el Facundo.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 222.)

Nap.

DURO, o sia moneda de plata de cinc pessetes. «I aquella que tants monissos³ me va costar. — Ah! La del *nap*.» (Bonavia i Rius Vidal : *L'Avi del Parque*, p. 8.)

Hem conegut un treballador que li deien *En Pere dels naps* perquè era molt fatxendós i comptava sempre per *naps*.

Nas.

TAFANER. «Els que havien de vigilar que no vingués pasma o algun *nas*, s'havien posat en un lloc oportú.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 10.)

L'individu que serveix d'espia o està a l'aguait per avisar si s'acosta algú. (Gil Maestre : obra cit., p. 79.) | «S'han de buscar dos *nassos*, perquè piquin de cera, a cada cap del tiroi.»⁴ (Vallmitjana: *La Xava*, p. 147.)

El badoc o mirador que en les cases de joc s'està dret darrera del que juga.

Nassejar.

VIGILAR. «Bé va *nassejar* la bòfia⁵, però nel⁶, ni aixís.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.)

Negandes.

SENSE DINERS. «Adinyant⁷ pasta⁸, ja ho sé; però el cas és que

1. *Reillotge*. — 2. *Policia*. — 3. *Diners*. — 4. ...perquè avisin si ve política, a cada cap de carrer. — 5. *Policia*. — 6. *No res*. — 7. *Donant*. — 8. *Diners*.

aquestes araigns¹ estaven *negandes*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 319.)

Nel.

NO RES. «*Nel* te darà! Vaia un busnó!»² (Vallmitjana : *La Xava*, p. 251.)

Nuella (La).

GOLA. «Si vingués li recargolaria la *nuella*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 23.)

Nòria.

CORDA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

Conjunt de presos que van a complir llur condemna. Fa alguns anys, quan encara no existia la Presó Model, vàrem veure per la Ronda de Sant Pau una llarga cordada de gent que anava a diferents presidis per complir la condemna assenyalada, i sentírem que un dels presos deia: «— Saps que és una *nòria* molt llarga?»; contestant-li el seu company : «— Sí, i nosaltres fem de catúfols.»

Núvol.

LLENÇOL. (Gil Maestre : obra cit., ps. 27 i 79.) | «D'un camp hi he escarbat un *núvol*.»³ (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 32.)

Nyapa.

MARCA D'UNA PORTA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 108.)

MOTLLO D'UNA CLAU. Havem sentit a dir : «— Tinc la *nyapa*, i el que ho deia ensenyava el sudit motllo.

Pasta de farina amb seu, per a emmotllar els panys. (Gil Maestre : obra cit., p. 93.)

Nyèbit.

PILLET. «Que vós heu estat a l'estiravel per *nyèbit*» (Millà, *Fantastias vulgars*, p. 50).

Orellut.

CONILL. «Quan penso que ja teníem divuit gallines i sis *orelluts*.» (Vallmitjana : *Els Jambus*, p. 12.)

Ovanyi.

OUS. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 356, escriu : «Un cestu d'*ovanyis*.»⁴

Pagell, pagerol, pajol.

PAGÈS.

Pajosa, pagerola.

PAGESA. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 356, posa el següent exemple : «d'una *pajosa* he escarbat una pollosa.»⁵

Palangana.

L'home que viu a costes d'una dona fent-li de criat.

Panadera.

PALLISSA. «Potser sí que jo m'hauria carregat⁶ una *panadera* per vuit pessetes!» (Vallmitjana : *Tarregada*, p. 17.)

Aquesta paraula, que no pertany únicament i exclusiva al llenguatge delinqüent, és un de tants castellanismes com es troben en l'argot barceloní.

Panan, panant.

PAGÈS. «Alguna minyona pel descuit⁷ o algun *panan* que li hagi caigut el rot⁸.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 103.) «Això és alguna marcota⁹ que treballa¹⁰ un *panant*.» Id. : id., p. 30.)

1. Nits. — 2. Vaia un home. — 3. D'un terrat he pres un llençol. — 4. Un cove d'ous. — 5. D'una pagesa he robat una manta. — 6. Rebut. — 7. Fent el distret. — 8. Mocador de butxaca. — 9. Donota. — 10. que conguista.

Panoli.

BENEIT. «Al davant faig el *panoli* — i per detrás faig el mal.» (D. Bartrina : *La cançó de l'esquirol*, «La Tramontana», 5 agost 1892.)

Veü usada també a Castella.

Panqueya.

CORREGUDA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

Panquiserar.

PASSEJAR. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

Pansisqueyera.

CREURE. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 357, escriu : «Em *pansisqueyava* que era de là.»¹

Pantils.

PANTALONS. «*Pantils* estrets.» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 21.)

Pàntols.

PANTALONS. (Gil Maestre : obra cit. p. 94.) | «Barbi², Tarregada! Demà vina, que et daré uns *pàntols*.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 223.)

Pantus.

PANTALONS. «Diqueli'm els *pan-tus*.»³ (Figuerola i Aldrofeu : obra cit., p. 197.)

Panyali.⁴

AIGUARDENT. «No sé si devia ser la barreja del *panyali* amb el mostu⁵, que em vàreig marejar.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 18.) | «Una mica de *panyali* que m'ha sobrat i que em guardava per quan me llevés.» (Id.: *La Xava*, p. 23.)

Panyquiserar.

PASSEJAR (com *panquiserar*). «Vina : anem tot *panyquiserant*.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, pàgina 235.)

No hem sentit mai aquesta paraula, ni l'hem vist esmentada en cap més passatge que en el citat. Al nostre parer és que es tracta d'una errada de l'impressor.

Papallona.

El jugador que està a sou per la casa. «Si hi ha unes *papallones* que no van enlloc.»⁶ (Vallmitjana: *La tasca*, p. 7.)

Paperina.

EMBRIAGAT.

Aquesta paraula és una de tantes que sentim, no solament on hi ha gent murriesca, sinó també entre la treballadora.

Pàpil.

PAPER DE BANC. (Gil Maestre: obra cit., p. 94.)

Parajurbes.

PARAIGÜES. (Gil Maestre : obra cit., p. 95.)

Parberar.

TENIR. En Vallmitjana, en *Criminalitat típica local*, p. 35, escriu: «Xalem, que ja la *parberu*.»⁷

Parlo.

RELLOTGE. «L'altra nit En Qui-li i jo li vam fer saltar⁸ el *parlo* amb la tralla⁹.» (Givanel : obra cit., p. 27.)

Aquesta paraula figura en el *Diccionari d'En Quindalé*, i en l'*Ham-pa criminal*, d'En Martín del Val.

1. Em creia que era de plata. — 2. És veritat. — 3. Miri'm els pantalons. — 4. Paraula gitana. — 5. Vi. — 6. No serveixen per res; no saben donar profit a la casa. — 7. Fugim, que ja la tinc. — 8. li vam pendre. — 9. Cadena.

Parlu.

RELLOTGE. (Gil Maestre : obra cit., p. 79.) | «I, això, qui m'ho ha regalat? — I aquest *parlu* d'alamera?» (Bonavia i Rius Vidal : *L'Avi del Parque*, p. 4.)

Parlucu (de *parlo* o *parlu*).

RELLOTGE. «Acabo d'escarbar² un *parlucu*. És de là.³» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.)

Parné.

DINER. «I vull també, de passa-da, — carregar-me de *parné*.» (Casimir d'Esparraguera : *Diàleg entre un pinxo de sagristia i sa major-dona*, «La Tramontana», 3 abril 1886.)

Aquesta paraula és un castellanism; figura en el *Diccionario* d'En Quindalé.

Parnó.

DINER. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 354, posa el següent exemple : «No tenim cap *parnó*.»⁴

És la paraula *parné* catalanitzada.

Pàrtuls.

PANTALONS. (Gil Maestre : obra cit., p. 79.)

Serà un error de pronúncia que sofriria el digníssim ex-governador de Barcelona. La gent de la vida pronuncia *pàntols*.

Pasma.

POLICIA. «De sobte van sentir-se críts de *pasma*! La bòfia⁵.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 236.) | «Xalem⁶, que som carregats? Ve el *pasma*.» (Id. : *Sota Montjuic*, p. 233.)

Pasola.

FARCELL. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Passelot.

MONEDA DE DUES PESSETES. «Les de dues pessetes o *passelots*, a dos rals.» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 23.)

Mai hem sentit la paraula *passelot* i si *pesselot*. ¿Es tracta d'una errada d'impremta? Al nostre entendre, sí.

Pasta.

DINER. «Si no hagués anat a vaspella⁸, que en tindria de *pastal*» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 89.) | «És un treball⁹ que pot donar molta *pasta*.» (Id. : id., p. 109.)

Aquesta paraula també l'hem sentida a Castella entre la classe jornalera.

Pastili.

BENEIT. «I qui? — li responc fent-me una mica el *pastili*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 17.)

Pastosa (La).

LA LLENGUA.

Pastus.

Joc conegut amb el nom de *la carteta*. «Qual aspecte feia confiar a les víctimes de son engany pel procediment dels *pastus*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 15.)

Pata.¹⁰

DESGRÀCIA. «Vaia una *pata* vàreu tenir!» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 114.) | «El meu encara no té tan mala *pata* com l'Ungaro.» (Id. : *Els jambus*, p. 10.)

1. I aquest rellotge de plata? — 2. Robar. — 3. Es de plata. — 4. No tenim cap diner. — 5. Policia. — 6. Fugim. — 7. Agafats. — 8. Presidi. — 9. Robatori. — 10. Gairebé sempre va acompanyat de l'adjectiu mala.

Pata (Ficar la).

Dir una cosa sense voler, enraonar més del que cal, comprometre algú, equivocar-se. «I si no *liqueu la pata* davant d'ell...» (Vallmitjana : *Els jambus*, pàgina 9.)

Pataco.

BALL. «Que en cap *pataco* — que els balli com jo els ballo.» (D. Bartrina : *Mondleg d'un sarauista*, «La Tramontana», 12 maig 1893.)

¿Vindrà, la paraula *pataco*, de la societat de ball *La Patacada*, que celebrava les seves festes a mitjans del segle passat?

Patós.

PESAT, POCA SOLTA. «Redéu, que en sou de *patosa!*» (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 10.) | «Sí, ja en fan la cara, de *patosos!*» (Id. : *La Xava*, p. 211.)

Paveria.¹

CAMÀNDULA. «Amb això, alantà², que ja estic fastiguejat de tu i de totes les teves *paberries*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 263.)

FATXENDERIA, FANFARRONADA. «És que, a mi, pel cantó de la *paveria* no m'hi vinguis.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 212.)

Paveru.

FANFARRÓ, PRESUMIT. «Vaja, aneu, *paverus*, — contestà el Noi de la Veü.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 103.)

Payu.

HOME LLEST, ACTIU, VIU, INTEL·LIGENT. «Baril³, *payu*, baril.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 210.)

1. Aquest mot, com el de *paveru*, adés els veiem grafiats amb *v*, adés amb *b*. Com que, al nostre entendre, provenen de la paraula castellana *pavo*, els posem aquí, i no en els llocs corresponents a *paveria* i *paveru*. — 2. *Adéu*. — 3. *Està bé*. — 4. *He robat una peça de llana*. — 5. *Crits, valenties*. — 6. *Estafar*.

Peça.

PINXO, VALENT. «Perxò de *peça* vaig jo.» (Bonavia i Rius Vidal: *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 20.)

ELEGANT. Sovint havem sentit a dir : «Vas molt *peça*.»

AGRADAR, quan el precedeix el verb *fer*, ço és : *fer peça*. «Ara ja sap lo que hi ha. — Amb això, si li *jaig peça*...» (Figuerola Aldrofeu : obra cit., p. 199.)

Pega.

AIGUARDENT. «Prenent la *pega* m'estava — mentre tu eres a can Torra.» (Casimir d'Esparraguera: *Didleg entre un pinxo de sagristia i sa major-dona*, «La Tramontana», 3 abril 1886.)

Peixol.

PAGÈS.

Peixosa.

PEÇA DE TELA. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 355, posa el següent exemple : «He escarbat una *peixosa* de llanosa.»⁴

Pela.

PESSETA. «Que et penses que amb tremendes⁵ m'has d'entorbar⁶ les quatre *pelss*?» (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 10.)

Pelar.

MATAR. «L'únic que se sap és que va *pelar* un camàlic.» (Givanel : obra cit., p. 15.)

En el joc, deixar a un escurat de butxaca o guanyar-li una quantitat determinada. El que perd, jugant, tots els diners que portava, acostuma a dir : «M'han ben *pelat*.» Parlant d'un que ha

perdut en el joc, posem per cas, tres pessetes, es diu : «Li han *pelat* tres andoles.»

Pelat (Un).

El que va sempre amb la butxaca buida. D'un individu així, és costum dir : «És un *pelat*.»

Pelma.¹

PESAT, ENFADÓS, el que enraona perquè sí, sense cap interès. «Xalem-nos-en², que aquest *pelma* t'adinyaria molt de carrillo³.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 102.)

Penca.

HOME. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

Pencar.

TREBALLAR. «Barrejant-s'hi entre mig d'ells — algun que mai ha *pencat*.» (D. Bartrina : *El Passetg de Gràcia*, «La Tramontana», 24 agost 1892.)

Penyiscaró.

AIGUARDENT. «Si convides, bevem. — Cinc de *penyiscaró*, diu ell. — Igual dic jo, perquè no m'agrada contradir.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 17.)

Percal.

MONEDA FALSA. «Entre la gent de mala vida són anomenats els que van pel jungu, i abans també en deien el *percal*.» (Vallmitjana : *Criminalitat tísica local*, p. 18.)

La situació en què un es troba. «Hi ha marques i marques.⁴ Les coses es fan segons el *percal*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 212.)

En Martín del Val, obra cit., ps. 124 i 130, posa aquesta pa-

raula entre les castellanès, amb la significació de moneda falsa. A València havem sentit la frase següent : «Paga tu, que tens *percalina*.» I l'altre es va treure de la butxaca un grapat de moneda i va donar una pesseta.

Pericu.

SIFÓ. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

Peringar.

FERIR. «Vaig a *peringar-lo* — digué el Cavall.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 234.)

Peringat.

AMO. «Qui hi ha? Que sou el *peringat* de la borda⁵?» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 75.) | «Els *peringats* havien sallat⁶ feia bona estona.» (Id. : id., p. 115.)

Pernilaig.

PERNIL. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

Perra.⁷

MONEDA DE COURE (de cinc o deu cèntims). «A les primeres *perres* que tingui me'n vaig als Encants i em compro una ferramenta.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 20.)

Perreta.

MONEDA DE CINQ CÈNTIMS. «Una galata⁸ i tres *perretes*.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 235.)

Perrot.

MONEDA DE DEU CÈNTIMS. «Té : aquí tens quatre *perrots*. Després ja et daré la raca.⁹» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 229.)

1. Al nostre entendre, manifest castellanisme. — 2. *Anem-nos-en*. — 3. *et donaria conversa*. — 4. *Hi ha dones i dones*. — 5. *Casa*. — 6. *havien sortit*. — 7. Manifest castellanisme, puix que de tothom és sabut que d'una moneda de cinc cèntims en diuen *perro chico*. — 8. *Pesseta*. — 9. *La part que et toca*.

A Castella en diuen *perros*, per la figura del lleó que hi ha al revers de les monedes encunyades l'any 1870. Per les províncies de Girona i Lleyda hem sentit dir-ne *perrots*.

Pesants.

ELS PESOS DE LES BALANCES. «I ella adinyà amb tota ràbia — un *pesant*.»¹ (Molas i Casas : obra cit., p. 21.)

Pesantes.

BALANCES. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 351.)

El so de la primera síl·laba d'aquest mot fa escriure a Gil Maestre (obra cit.) *pasantas*, en compte de *pesantes*. El mateix cas ofereix En Molas i Casas quan en *Baralla de pescateres*, p. 21, escriu : «I, tot mirant les *pasantas*, — un llenguado.»

Pessetot.

MONEDA DE DUES PESSETES (vegi's *passelot*). «A mi me'l daven a dos bruges² per *passetot*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.)

Serà pel so de la *e* (tirant a *a*) en la primera síl·laba d'aquesta paraula que En Vallmitjana escriu involuntàriament *passetot*, en compte de *pessetot*.

Pet.

PANY. (Gil Maestre : obra cit., p. 93.) | «L'espasista és el que fa les claus, però abans necessita la nyapa (motillo de l'escut) del *pet*.» (Vallmitjana : *Criminalitat típica local*, p. 30.)

EMBRIAGAT. «I, si l'arreplega un dia que estigui una mica *pet*...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 338.)

Peu.

PALANQUETA.

Peu de porc.

Palanca grossa per a fer saltar el pany. (Gil Maestre : obra cit., ps. 93 i 96.) | «Adinya³ el *peu de porc*, Cavall, que farà entrar una cunya.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 232.)

Aquesta paraula no sols pertany al llenguatge delinqüent, sinó que l'hem sentida a metal·lúrgics.

Pica.

GALLINA. «Ell venia de polir-se⁴ un toc de *piques* d'un mossec⁵ que havien fet amb el Sardina.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 321.)

Pica-cera.

L'acte d'avisar. (Gil Maestre : obra cit., p. 79.)

Si *picar* significa «avisar» i *cera*, «municipal», la paraula composta *pica-cera* té el significat de «avisa el municipal».

Pica en terra.⁶

COVARD. (Gil Maestre, obra cit., p. 94.) | «Lo que ets tu una *pica en terra* — que et defendeixes amb tabes⁷.» (Molas i Casas, obra cit., p. 21.)

Picar.

AVISAR. «Si ve el cera o el baldru, *piqueu*.»⁸ (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 225.) | «I l'altre que tapiegi la porta del tiroi, i *piqui* si ve bronca.»⁹ (Id. : *La Xava*, p. 108.)

Picar de cera, picar bronca.

AVISAR. «Un que *piqui de cera*.»

1. I ella tirà amb tota ràbia un pes. — 2. A dos vals. — 3. Dóna'm. — 4. Vendre's. — 5. Robatori. — 6. Vegi's la introducció. — 7. Mentides. — 8. Si ve el municipal o el sereno, aviseu. — 9. I l'altre que tapi la porta del carrer i avisi si ve policia.

(Vallmitjana : *La Xava*, p. 108.) | «Així estaven quan els de fora van *picar bronca*.» (Id. : *Sota Montjuic*, p. 232.)

Vegi's què hem dit en tractar de *pica-cera*; cosa semblant podríem dir ara referint-nos a *picar bronca*.

Piltre.

LLIT. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «M'alço del *piltre* a les cinc. — Massa clapar¹ no m'agrada.» (Figuerola i Aldrofeu : obra cit., p. 198.) | «Per no tenir ni un mal *piltre* — ni borda² per a clapar.» (D. Bartrina : *El Passeig de Gràcia*, «La Tramontana», 26 agost 1892.) | «Vaig encontrar-me en un *piltre*³ — de l'Hospital.» (Molas i Casas : obra cit., p. 21.)

Hidalgo posa aquesta paraula dintre el llenguatge de *germantia*.

Pillar.

BEURE. «No tens res per *pillar*?» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 23.)

Pingerar.⁴

VIGILAR. «*Pinxera* si ve algú, Serrallonga.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 11.)

MIRAR, VEURE. «Té, *pinxera*: tralla i tot.»⁵ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.) | «I *pinjero* que habillava parlo i tralla de sorno.»⁶ (Id. : *En Tarrogada*, p. 11.)

Pinrés.

PEUS. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Per preparar-me els ganyips⁷ — dic als *pinrés* : Cap a plaça!» (Molas i Casas : obra cit., p. 20.)

Salillas posa aquesta paraula dintre el caló-jergal, i En Quindalé entre les paraules gitanes.

Pinta.

CARA. «A tu sí que t'han d'acompanyar en el sentiment, amb aquesta *pinta*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 228.)

FATXA. «No, el que és la vostra *pinta*.» (Millà : *Fantasia vulgar*, p. 49.)

Pintureru.

PRESUMIT. «I quan veig aquests *pinturerus* d'avui dia, hasta me'n dono vergonya, perquè tot és presumir.» (Vallmitjana : *En Tarrogada*, p. 12.)

Pinxa.

AGULLA. «Parberu un *pinxa* de sornu.»⁸ (Vallmitjana : *La tasca*, p. 12.)

A Castella en diuen *pincho*. (Vegi's Martín del Río, obra cit., p. 123.)

També sol dir-se a la que vesteix amb un xic d'elegància, com ho demostren les frases : «¡Ai filla, que vas *pinxa!*», «Aquest vestit et fa fer més *pinxa*.»

Pinxo.

VALENT. Referent a aquest tipus, que entre nosaltres ja podem dir que ha passat a la història, vegi's l'obra d'En Gil Maestre, tantes voltes esmentada (pp. 185-200), i la d'En Vallmitjana, *Criminalitat típica local* (ps. 14-18).

ELEGANT.

Pinyach.

COP DE PUNY. «Del *pinyach* que

1. *Massa dormir*. — 2. *Casa*. — 3. Pel so que representa la *e* de *piltre*, involuntàriament s'escriuria aquí *piltre*. — 4. Pels exemples que recollim es veu grafiar aquesta paraula adés amb *j*, adés amb *x*, fins per un mateix escriptor. Creiem que ortogràficament s'ha d'escriure amb *g*. — 5. *Té, mira: cadena i tot*. — 6. *I veig que portava rellotge i cadena d'or*. — 7. *Menjar*. — 8. *Tinc una agulla d'or*.

us atraso als morros.» (Millà : *Fantasia vulgar*, p. 51.)

Pipa.

NAS. «I fes que no t'adinyi un màstec;¹ que t'arremangui la *pipa* fins al front.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 230.)

Pirar.

FUGIR. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

ANAR-SE'N. «El Mona no esperava sinó que l'amo *pirés* per poder pendre els coloms.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 38.) | «Buenu, noi : jo *piro*.» (Id. : *La Xava*, p. 249.) | «Corrent *piro*.» (Molas i Casas : obra cit., p. 21.)

Salillas diu que aquesta paraula prové de la indostànica *p'hirua*. Potser sí, però, de fugir, els gitans en diuen *pirar*.

Pirandó (Tocar).

ANAR-SE'N. «Jove, fareu el favor —de *tocar pirandó* luego.» (Bonavia i Rius Vidal : obra cit., p. 19.)

Pispa.

LLADRE. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 351.)

Pispar.

ROBAR. «Si jo *pispés*, podrien dir.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 10.)

Pixel.

HOME. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Mai hem sentit la paraula *pixel*, i sí *peixel*. ¿Serà una errada del caixista, o bé d'En Gil Maestre?

Polca (Armar).

ESCANDALITZAR.

Poleiu (de *polir*).

Lloc on es va a vendre els objectes robats. «Aquí no és cap *puleyu*.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 9.) | «Vaig al *puleyu* : acabo d'escarbar un parlucu.»² (Id. : *La Xava*, p. 110.)

Noti's que En Vallmitjana escriu *puleyu*, i que nosaltres, sense alterar la pronúncia, ens ajustem a l'ortografia catalana escrivint *poleiu*.

Polir.

VENDRE. (Gil Maestre : obra cit., p. 27.) | «Va dir-li que hi tenia tou³ i que se l'aniria a *polir*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 35.) | «Doncs, ja que és xungu⁴, *pullim-la*, que a mi me'n toca astilla⁵.» (Id. : id., p. 17.)

GASTAR. «Ni que em donessis cent duros —per a *polir-me*'ls en puros.» (Casimir d'Esparraguera : *Diàleg entre un pinxo de sagristia i sa major-dona*, «La Tramontana», 3 abril 1886.)

Ortogràficament s'ha d'escriure *polir*. Si en les cites aduïdes trobem escrit *pulir*, és pel so que representa la *o* (tirant a *u*) en aquesta paraula.

Pólis.

POLICIA.

Pollosa.

MANTA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Ell me deia : Agafa't, agafa't a la *pollosa*, que t'ajudaré. M'agafo a la manta.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 13.) | «Noi, no tinc res, perquè he anat a treure⁶ la *pulllosa*.» (Id. : *La Xava*, p. 257.)

Com pot veure's per l'últim

1. I fes que no et doni una bufetada. — 2. Acabo de robar un rellotge. — 3. Cotó. — 4. Fals. — 5. Part. — 6. Aquí el verb *treure* està en la significació de *desempenyar*.

exemple transcrit, el so de la primera síl·laba d'aquest mot fa grafiar equivocadament *pullosa*.

GORRA. ¿Serà perquè està amb contacte amb els gaus, grapissés o jubais, que diuen ells?

Popa.

CUL.

Porter.

PORTAMONEDES. (Gil Maestre: obra cit., p. 94.) | (Vallmitjana: *La Xava*, p. 351.)

Mai hem sentit aquesta paraula amb el dit significat.

Poterotli.

POT.

Nosaltres grafiam *poterolli*, amb la radical corresponent a la seva significació, encara que En Vallmitjana escrigui *puterotli*. (*La Xava*, p. 35.)

Potza.¹

BUTXACA. (Vallmitjana, *La Xava*, p. 351.)

Pringar.

FERIR. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «I ella adinyà² amb tota ràbia — un pesant³ que em *prin-gà*... ¡ai! — tota l'espina dorsala.» (Molas i Casas : obra cit., p. 21.)

Privar.

BEURE. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 355, posa : «Al cantu en la tavernosa m'he *privat* una copanyis de mostu.»⁴

Pròpia (La).

LA PROMESA, LA DONA.

Pudador.

TREBALLADOR. «No la tentis, que és *pudadora*.»⁵ (Vallmitjana: *La Xava*, p. 358.)

Al nostre entendre la gent de la vida diu *pudadors* i *pudadores* als qui treballen. Com que ells troben denigrant al qui viu honradament del seu treball, per això els hi donen aquest qualificatiu, ço és : «Que fan pudó».

Pudents.

ELS INDIVIDUS DE POLICIA. (Gil Maestre : obra cit., p. 93.) | (Vallmitjana : *La Xava*, p. 347.)

Puñor.

POLICIA. «Patrulles de civils per tot arreu — *parejas* de *puñor* per tots costats.» (D. Bartrina : *Lo primer de maig d'enguany*, «La Tramontana», 6 maig 1892.)

Puginar.⁶

PAGAR. «Be prou que ho veig, que no tens ganes de *puginar*. Però et juro, com madrilenya que sóc, que cobraré.» (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 9.) | «Ja veuràs: tu que tens de *puginar*, ets qui, has de dir-ho.» (Id. : *La Xava*, p. 229.)

Pugisquiar.

PUJAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 255, posa el següent exemple : «Aquesta araiç hi *pugisquiat* a d'altúrrias de tot, i he guanyat un volcu de farga.»⁷

Puixiscar.⁸

TIRAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 353, escriu : «*Puixisca* el basto»⁸, per «tira el dit», senyal per robar.

1. Corrupció de la paraula francesa *poche*. — 2. *I ella tirà*. — 3. *un pes*. — 4. *A la taverna del cantó m'he begut una copa de vi*. — 5. *No la butxaquegis, que és treballadora*. — 6. La *g* d'aquest verb és de pronúncia castellana. — 7. *Aquesta nit he pujat a un terrat i he robat un sac de roba*. — 8. Escrivim aquest mot amb la grafia que correspon a la seva pronúncia, no com l'escriu En Vallmitjana en l'exemple que copiem. — 9. *Tira el dit*.

Pulmonia.

EMBRIAGUESA. «Cansat de tant caminar amb el sac a coll, me la trobo amb aquesta *pulmonia*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 255.)

Punxa.

GUARDA DE CONSUMS. «Un *punxa* se n'adona i la crida.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 242.)

Punxa-sàrries.

GUARDA DE CONSUMS.

Pupil·la (Tenir).

TENIR VISTA, VEURE-HI. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 351.)

També s'usa com equivalent a endevinar una cosa.

Puró, purona.

VELL, VELLA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Jo no sóc ningun *puró*.» (Molas i Casas : obra cit., p. 20.) | «Hi havia un *puró* que cornava.»¹ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 115.) | «Deixa que cridi la *purona*.» (Id. : id., p. 219.) | «Oh, lo que m'ha fet més fàstic era aquella *purona*.» (Id. : *En Tarvegada*, p. 10.) | «Calla, que si et sent la *porona*², s'abroncarà³.» (Id. : *La tasca*, p. 6.) | «Perquè vos no deveu servir per res, perquè sou un *puró*.» (Millà : *Fantàstas vulgars*, p. 49.)

Puró és una paraula gitana. Vegeu's el *Diccionari* d'En Quindalé.

Púrria.

BASSA, COMUNA. «Oh! I la *sundela*⁴ que fa aquell calabussanyis⁵! Com que hi ha la *púrria* allí mateix. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 184.)

1. *Hi havia un vell que dormia.* — 2. *Noti's que aquí no s'escriu purona.* — 3. *Cridarà.* — 4. *Pudor.* — 5. *Calabós.* — 6. *tenia morta la dona.* — 7. Així creiem que ha de grafiar-se aquest mot, no amb la desinència castellana (*qüento*) que En Vallmitjana adopta. Pròpiament, tractant-se d'un castellanisme, caldria escriure *cuentu*. — 8. *Noti's que un mateix autor escriu aquest mot amb b i amb v.*

En les frases: «Són de la *púrria*, «Quina *púrria* que corre» i «sempre està amb la *púrria*, la paraula objecte d'aquesta nota està com equivalent de gent de classe baixa, i moltes vegades, no entre els de la vida; entre els treballadors sentim la paraula *púrria* en el significat de gent degradada, de poc apreci.

Pusla.

PISTOLA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Si arriba a portar una *pusla* — tenia mulé la marca⁶.» (Molas i Casas : obra cit., p. 21.)

Qüentu.⁷

ROBATORI. «Estic preparant un *qüentu* que podria donar molt diner.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 104.) | «Ja sap que serveixo per tots els *qüentos*.» (Id. : id., p. 108.)

NEGOCI. Molt sovint sentim a dir : «Amb aquest *qüento* no n'hi ha per res.»

No res menys, havem sentit dir que *va pel qüentu* el que es proposa seduir una dona.

Quibi.

DINER. «Que tu guanyis algun *quibi* amb un home, això no vol dir res.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 93.) | «Això rai, avui hi fet algun *quibi*.» (Id. : *Sota Montjuic*, p. 235.) | «No us dic que així que tingui *quívvis*⁸ vos pagaré?» (Id. : *Els jambus*, p. 10.)

Quili.

BENEIT, COVARD. «Jo sempre jugo el tot per tot : no soc cap

quili.» (Millà : *Fantasias vulgars*, p. 52.)

Quinar.

ENGANYAR. «No m'agrada el seu treball, i si poden et *quinen.*» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 109.) | «Ja m'has *quinat* prou amb la raca de la farga.»¹ (Id. id., pàgina 117.)

Quintada.

La broma, gairebé sempre pesada, que fan als quintos el primer dia d'estar a la caserna, i als presos la primera vegada que *cauen*. Els castellans en diuen *novatada*. «Lo que és la primera vegada que vàreig entrar al pati de la guardunya, ja vàreig pagar una bona *quintada.*» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 13.)

Raca.

Part de l'import produït per un robatori, o dels objectes furtats. «I quina *raca* m'adinyaren!»² (Vallmitjana : *En Tarregada*, pàgina 17.) | «Ja m'has *quinat* prou amb la *raca* de la farga.»¹ (Id. : *La Xava*, p. 117.)

Racha.

Part del producte d'un furt (igual que *raca*). (Gil Maestre: obra cit., p. 79.)

Raderacs.

DARRERA (adv.). «Pinxera a *raderacs.*»³ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 103.) | «Pel *raderacs*, però s'haurà de tallar la *reganyi*»⁴. (Id. : id., p. 91.)

Randa.⁵

LLADRE. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 351.)

1. *Ja m'has enganyat prou amb la part que t'has quedat del furt de la roba.* — 2. *em donaren.* — 3. *Vigila per darrera.* — 4. *Reixa.* — 5. Manifest castellanisme. — 6. *Donat.* — 7. *Beneit.* — 8. *Ganivet.* — 9. *Sac.* — 10. Els que es dediquen a robar per les cambres.

Rasca.

CONVERSA VANAL. «Ui! Que ens n'hauria adinyat⁶ de *rasca*, aquest blei⁷» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 103.)

Raspa.

MINYONA DE SERVEI. «Que ensopego una xicota — xinxo o *raspa...*» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 21.)

En realitat no pertany a l'argot delinqüent, però algunes vegades havem sentit aquesta paraula en boca de la gent de la vida.

Ratllar.

TALLAR. «I amb un cop de xuri⁸ ha *ratllat* el bolcu⁹» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 319.)

Reganyi.

REIXA. «Però s'haurà de tallar la *reganyi.*» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 91.)

En Vallmitjana, en la mateixa obra, p. 351, escriu *raganyi*, segurament pel so de la *e* de *reganyis* (de *reganyar*). Recordi's que si bé no és la primera síl·laba, les dues primeres lletres de *reixa* i *reganyi* són les mateixes.

Registre.

SISTEMA DE ROBAR. «El primer amb qui va anar era un tal Paxe, que, anant a València amb el vapor, per a robar pel *registre*, que ells ne diuen *cambristes*¹⁰...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 337.)

Hi ha diferents menes de *registre*, segons l'objectiu que tingui: del *brinca* (*La Xava*, p. 317); de les *cambres* (Id., p. 321); del *xarxo* (Id., p. 318), i d'altres.

En la mateixa obra *La Xava*, p. 212, veiem escrit *registro* amb idèntica significació.

Reputjar.

REFUSAR. «Es *reputja*, home, — contestà En Rafel.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 249.)

Roncar.

GRINYOLAR (tractant-se de la porta). «I pel topu¹ mai la porta em va *roncar*, perquè si volem obrir una porta sense que grinyoli...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 37.)

Roncu.

CALAIX AMB DINERS. (Gil Mestre : obra cit., ps. 79 i 94.) | (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 27; *La Xava*, p. 351; *Sota Montjuic*, p. 264.)

Nosaltres havem sentit dir un *roncu* amb *jarga*, ço és, un *calaix* amb *roba*; a qual cosa ens fa pensar que per *roncu* s'entén el *calaix* en general.

Ronda.

FAIXA. (Gil Mestre : *La criminalidad*, p. 94.) | (Vallmitjana : *La Xava*, p. 351.)

Rondela.

FAIXA (igual que *ronda*). «Allavores la volanda² — el safo³ al coll, la *rondela*.» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 21.)

Ronsa (Fer el).

Ronsejar, endarrerir-se en l'execució d'una cosa, esperar que un altre ho faci. «El Butxinet agafà molta simpatia a l'altre perquè demostrà la seva valentia anant a inspeccionar la porta de l'escala

quan estaven en dubte de si havia quedat oberta, sent així que els demés van *fer el ronsa*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 159.)

Rosaris.

Cadena per assegurar una porta. (Gil Mestre : obra cit., ps. 93 i 97.) | «Està lligada amb *rosaris*.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 232.)

Rot.

MOCADOR DE BUTXACA. En Vallmitjana, en *Criminalitat típica local*, p. 32, posa el següent exemple : «D'un camp hi escarbat un núvol, una llima, un sàfol de sedolla i dos *rots*», ço que vol dir : «D'un terrat he pres un llençol, una camisa, un mocador de seda i dos mocadors de butxaca.»

En aquest exemple no es precisa bé si aquest *mocador de seda* és de butxaca o de cap; però el que es llegeix en *La Xava*, p. 357, aclara el concepte : «Hi escarbat vuit piques, deu ulleruts⁴, un *rot* de sadolla i un sàfol de llanosas», ço és : «He robat vuit gallines, deu conills, un mocador de seda i un mocador de llana.» (El mocador de seda és de butxaca i el de llana per al cap.)

Rumbi.

RAL. «No el tinc, encara; però serà molt barato : a sis *rumbis* per xuc⁵.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.)

Rumboi.

BASTÓ. «Que en val de peles, aquest *rumboi*! Això i un xuri de tres singlots⁶ són les eines que m'hi estimat més en ma vida.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 10.)

1. *I per anar a robar pisos*. — 2. *Brusa*. — 3. *Mocador de seda*. — 4. Serà *orelluts*. — 5. *Duro* (moneda de cinc pessetes). — 6. *Un ganivet de tres molles*.

Aquesta paraula, que prové de la castellana *rumbo*, ¿es diu perquè el bastó, entre la gent jove, generalment no és article de necessitat, sinó cosa que demostra ostentació?

Runcali.

CARRO. (Gil Mestre : obra cit., p. 94.) | «Ah! I un *runcali*, perquè si no la podem obrir...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 147.)

Transposició de la paraula *carro* amb la terminació *li*.

Runquel.

CARRETER. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 351.)

Rus.

ROSSINYOL (cina per a obrir les portes). «Cal dur *rus*, espases i cunyes.»¹ (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 226.)

El so que té la *o* (tirant a *u*) de la primera síl·laba de *rossinyol*, establiria el mot *rus*.

Sac.

BITLLET DE MIL PESSETES. «En Roca diu que hi ha ben bé quaranta *sacs*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 145.)

Aquesta paraula la vàrem sentir a uns trinxeraires madrilenys, referint-se a un cobrador del Banc d'Espanya. «Cuanto sacos debe llevar en la *safia*», deia l'un, i l'altre va contestar : «Pocos, porque está hambrienta.»

Safo, sàfol, sàful.

MOCADOR. «És que jo penso d'una altra manera, i mudo d'estimació, com cada hivern que mudo de *safo*.» (Givanel : obra cit., p. 17.) | «...i un *sàfol* de llanosa.» (Vallmit-

jana : *La Xava*, p. 357.) | «Quin *sàful* adinyaré a la duvinyals!»² (Id. : id., p. 90.)

Com es veu, són tres variants gràfiques d'un mateix mot i amb igual significació. Evidentment es tracta del terme italià *fazoletto*, amb les dues primeres síl·labes transposades quan es diu *safo* i amb l'adherència d'una *l* quan es pronuncia *sàfol* o *sàful*. A Castella també usen aquesta paraula amb el mateix significat.

Saina.

CARTERA. «Amb el *qüento*³ de la *saina* no m'ha pagat!» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 183.)

A Castella en diuen *saña*.

Sainista.

CARTERISTA, o sia el que es dedica a robar carteres. «...que vegé l'Alfilerito; però com era *sainista*, no volgué dir-li res.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 111.)

Sallar.

SORTIR, FUGIR. «Els peringats⁴ havien *sallat* feia bona estona.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 115.) | «Adinya-me-la⁵, que *sallaré* — va contestar ell, perquè ja pressentia els diners.» (Id. : id., p. 180.)

Sajo.

MOCADOR. (Gil Mestre : obra cit., p. 94.)

Es tracta indubtablement del mot *safo*, mal recollit pel Sr. Gil Mestre. Podem assegurar que mai havem sentit pronunciar *sajo*.

Sant.

LLOC ON ES VA A ROBAR. «S'estaven en el moll del carbó en Morata, en Mosca i en Farra, escol-

1. Cal dur *rossinyol*, *claus* i *falques*. — 2. *Quin mocador donaré a la dona!* — 3. *Robatori*. — 4. *Els amos*. — 5. *Dóna-me-la*.

tant al Titus, que explicava un *sant* que sabia.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 86.)

Santer.¹

DIRECTOR D'UN ROBATORI. «Encara que el Titella havia dat el sant,² el Titus, com home de més experiència, va fer de *santer* o director.» Vallmitjana : *La Xava*, p. 108.)

Sarauistes.

Els que van amb els pianos de manubri; però també sol donar-se aquest nom al que freqüenta o concorre les sales de ball.

Sedolla.

SEDA. «Però hi ha balondru³ : és una fàbrica de *sedolla*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 90.) | «*Bueno*, què? Va o no va el sàfol⁴ de *sedolla*?» (Id. : *La tasca*, p. 6.)

Nosaltres grafíem *sedolla* (de *seda*). És pel so de la *e* (tirant a *a*) que s'escriuria *sadolla* en el segon exemple.

Sellar.

SORTIR, FUGIR. «I *sellen*⁵, que si ve ell potser vos guanyareu un bati⁶.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 9.)

No hem sentit *sellar* i sí *sallar*, creiem que és errada d'impremta.

Sèpias.

ULLS. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Servir.

FER MAL A ALGÚ, FERIR-LO, MATAR-LO. «Pinxera⁷ si ve algú, Serrallonga, que vui *servir* a

aquest blanc⁸.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 11.)

Sigala.⁹

PESSETA. (Gil Maestre : obra cit., p. 95.)

Singlot.

MOLLA DE GANIVET. «Això i un xuri¹⁰ de tres *singlots* són les eines que m'hi estimat més.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 10.)

Sípia.

GARGALL.

Aquesta paraula no solament havem sentit usar-la per la gent de la vida, sinó també entre el baix poble.

Sirgat.

MUDAT, BEN VESTIT. «I, no us penseu, de vegades — també n'hi ha de ben *sirgats*.» (D. Bartrina : *El Passeig de Gràcia*, «La Tramontana», 26 agost 1892.)

Mai hem sentit aquesta paraula i sí *fargar*. «Que vas ben *fargat*, es diu al qui va ben vestit, i es comprèn que sia aquesta paraula, ja que, com s'ha vist abans, *farga* és «roba». A Castella el que va ben vestit diuen que «va bien *fardao*», perquè *fardar* és *vestir*.

So.

CÈNTIM. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 356, posa el següent exemple : «De mumentanyis n'ha sallat un puró i he gresnat carrillo que m'adinyés deu *sons* de xucla», que vol dir : «De moment ha sortit un vell i per entretenir-lo li he demanat deu cèntims de xocolata.»

1. En castellà *santero*. Vegi's Sabillas, p. 332. — 2. *Havia indicat el lloc on s'havia d'anar a robar*. — 3. *Sereno*. — 4. *Mocador* (no de butxaca). — 5. Serà per error d'impremta que aquí s'escriu *selleu*. Nosaltres havem sentit sempre pronunciar *sallar*. — 6. *Pallissa*. — 7. *Vigila*. — 8. *Covard*. — 9. Ortogràficament hauria d'ésser *cigala*. — 10. *Ganivet*.

Hem de dir que la paraula *so* o *soms* no la coneixiem, però sí la que segueix.

Soi.

CÈNTIM.

Aquesta paraula l'hem sentit també als xicots del carrer. «Tinc cinc *sois*», «tinc quinze *sois*», per «tinc cinc o quinze cèntims».

Somer.

SENYOR, SENYORET. «Aquest que jo dic, és amic de don Juanitu, un *sumé* que ve aquí buscant conquistes.» (Givanel: obra cit., p. 8.) | «No, no, que sembla un *sumé*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 109.)

El so que representa la *o* (tirant a *u*) d'aquest mot, i el ser muda la *r* de la seva desinència, faria escriure invariablement *sumé*. Ortogràficament s'ha d'escriure *somer*, i *somera* quan es tracta del femení.

Somera.

SENYORA, SENYORETA. (Gil Maestre: obra cit., p. 94.) | «¡Lladres! — cridava una *sumera* amb veu enrogallada.» (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 13.) | «Si per mort d'aquesta *sumera* tinc d'estar-me aquí...» (Id.: *La Xava*, p. 269.) | «Si des de què va venir aquesta *somera*¹ — deia l'Alegria, boi asseguda en una cadira baixa—que a mi em deixeu de recó.» (Id.: íd., p. 271.)

Sorge.

SOLDAT. (Gil Maestre: obra cit., p. 94.)

Sornu.²

OR. (Gil Maestre: obra cit.,

p. 94.) | «Es de *sorno* del més fi — que hi ressalti la cadena.» (Figuerola Aldrofeu: obra cit., p. 199.) | «No et diré més, varen guanyar³ tres tanques⁴ amb guita⁵ de *sornu*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 165.)

En Martín del Val (obra citada, p. 123) fa la terminació femenina *sorna*, i nosaltres a Madrid sentírem *sorno*.

Sorolla.

SEDA. «I aquest safo de sorolla?»⁶ (Bonavia i Rius Vidal: obra cit., p. 4.)

És, aquesta, una paraula que mai havem sentit en boca de la gent de la vida. Potser, en l'obra d'on traiem l'esmentat exemple, s'estampà involuntàriament *sorolla* en compte de *sedolla*.

Sucar.

FERIR. «Adinya raca⁷, o, si no, et *suco*.» (Vallmitjana: *En Tarre-gada*, p. 11.)

Suenyu.

Sistema de robar aprofitant el moment en què està algú dormint. «El truquis surneia⁸: anirem pel *suenyu*.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 318.)

Evidentment és un castellanisme. Com en altres casos, i malgrat que els exemples reproduïts portin la desinència amb *o*, nosaltres grafíem *suenyu*, que és com es pronuncia.

Sumbar.

PEGAR, APALLISSAR.

Sundela.

PUDOR. «Oh! I la *sundela* que fa

1. Aquí s'escriu el mot segons regla ortogràfica. Vegi's l'aclaració feta sobre la grafia del terme *somer*. — 2. Amb *o* i *u* veiem que termina aquest mot en les cites que aduïm. — 3. *Robar*. — 4. *Portamonedes*. — 5. *Diner*. — 6. *I aquest mocador de seda?* — 7. *Dóna-me'n la part que em toca* (del robatori). — 8. *El vigilant dorm*.

aquell calabussanyis.»¹ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 184.)

Surnar.

DORMIR. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 349.)

Aquesta paraula pertany al llenguatge de *germantà*.

Surneiar.²

DORMIR. «El truquis *surneia*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 318.) | «Tu, Nimfa, que *surneies?*» (Id.: id., p. 320.)

És la paraula *sornar*, catalanitzada.

Susqueja matinal.

RANXO. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Taba, taba fula, taba fulanya.

MENTIDA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Que et defendeixes amb *tabes*.» (Molas i Casas : obra cit., p. 21.) | «I si et creus que tot lo que et vinc dient cada festa són *tabes julanyes...*» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 212.)

CONVERSA FALSA. «Tens molta *taba fula*, tu, també.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 212.) O bé en les frases : «Quanta *taba* m'ha adinyat aquell ximple i «si el deixes xamullar ja t'adinyarà *taba*».

Al nostre parer és que la paraula *taba* ve d'*atabalar*.

Tallaruc.

TROS. De vegades havem sentit dir : *Un tallaruc de llonga*.³

TROS DE CARN. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 354.)

Tanca.

PORTAMONEDES. «No et diré

més : varen guanyar tres *tanques* amb guita⁴ de sorno⁵.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 165.)

Tapia.

El que fa de *tapadora* en un furt. «En cada fet que sols feien de *tàpia* els daven una petita part de lo robat.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 226.)

Aquesta paraula, amb idèntic significat, s'usa a Castella.

Tapiejar.

TAPAR. «I l'altre que *tapiegi* la porta del tiroi⁶.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 108.)

Tapu.

TAPABOQUES. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.)

Taribel.

FRED. «Redéu, quin *taribel* feia! — exclama el Ratolí.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 319.)

Taru.

FRED.

Aquesta paraula no l'usa solament la gent de *la vida*, sinó que també la sentim en boca de la classe treballadora.

Tasca.

TAVERNA. «Veus del tiroi i de la *tasca*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 92.) | «I molt serà que, si no ha sallat⁷, no el trobi en alguna *tasca*.» (Id.: id., p. 136.)

BOTIGA. «Al costat de la *tasca* hi havia una *xavala*.⁸» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 356.)

Nosaltres havem sentit sempre com equivalent a *taverna* el mot *tasca*, per més que *botiga* pot ésser

1. *Calabós*. — 2. Com en altres casos, escrivim amb *i* la desinència del mot (ajustant-nos així a la nostra ortografia) fins en els exemples que copiem, grafiats generalment amb *y*. — 3. *Un tros de llonganissa*. — 4. *Diner*. — 5. *Or*. — 6. *Carrer*. — 7. *Sortit*. — 8. *Noia*.

un establiment de begudes. Altrament, el terme *tasca* té el seu origen en *tasquera*, paraula que figura en *Vocabulario de Germanía*, de Hidalgo.

Tascó.

MONEDA DE CINQ PESSETES. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 352.)

Tavernosa.

TAVERNA. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 355, posa el següent exemple : «Al cantu de la *tavernosa* m'he privat una copanyis de mostu.»¹

Teca.

MENJAR, QUEVIURES.

Aquesta paraula no és solament de l'argot delinqüent, sinó que també la sentim entre la gent treballadora.

Tecar.

CONÈIXER. «Es deuen pensar que no els *teco*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 12.)

TROBAR o VEURE. Una d'aquestes dues significacions sembla voler-hi donar el mateix Vallmitjana quan en *La Xava*, p. 240, escriu : «Si la Xava us *teca*² s'armarà una bronca que ja veureu.»

MENJAR.

Teia.

GANIVET. «I a voltes te treus la *teia* — si s'acosta algun veí.» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 7.)

Tentar.

PALPAR UNA BUTXACA. «Estava tan distret, que a l'ensenyar-li de *tentar* ho feia tan barroerament...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 36.) |

Cervantes, en *Rinconete y Cortadillo*, posa en boca d'aquest últim les següents paraules : «y sé dar *tiento* a una faldriquera con mucha puntualidad y destreza».

PROVAR. «Bé, home — digué l'Espanta —, està clar que tens raó, però podem *tentar-ho*.» (Vallmitjana : *La Xava*, 146.)

Terradui.

TERRAT. «Entrem pel *terradui*, creu-me.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 11.)

Tia.³

DONA. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 357, posa el següent exemple : «Una *tia*, a la baldra...»⁴

Tifa.

POCA-SOLTA. «Si és més *tifa* que cap dida — digué el Morata.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 103.)

Timba.

El lladre que es dedica a robar rellotges, carteres, etc. «En Mitja Quarta i el Serra Brut feien de tàpia⁵ quan anaven pel *timba*.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, pàgina 224.)

Tira (de tirar).

SEGUEIX, PASSA. «Si, d'això parlàvem! Vaja, *tira*.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 16.)

Tiroi.

CARRER. «Vàreig adinyar pasta⁶ i cap al *tiroi*, i del *tiroi* al xiscle⁷.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 12.)

Tiroldo.

Un bon lloc per anar-hi a robar. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «I sens pensar en *tiroldos* — ni en

1. A la taverna del cantó m'he begut una copa de vi. — 2. Si la Xava us troba... — 3. Manifest castellanisme. — 4. Una dona, a la butxaca. — 5. Tapadora. — 6. Donar diners. — 7. Carril.

puleius...¹⁾ (Molas i Casas : obra cit., p. 20.)

Tiron.

Furtar pel sistema que ja indica la mateixa paraula. «Ja pots ben dir-ho — respongué el Titus. — Si només va pel descuit² o pel *tiron*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 103.)

A Castella també usen el mateix terme.

Tisnar.

ASSENYALAR. «Remant a poc a poc, ens hem acostat a la barca que ja teníem *tisnada*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 318.)

MIRAR MALAMENT. «I tu fas de santé³ i et deixaràs veure per la plaça? No siguis blet⁴, que et poden *tisnar*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 18.)

Toc.

ROBATORI. «Que hauran fet algun *toc* bo i s'estaran divertint amb altres dones.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 332.)

Tomàquet.

PROSTITUTA.

Topista (de *topu*).

REVENTADOR DE PISOS. «I d'allí van sortir-ne sainistes⁵ i *topistes* que han deixat son nom en els desgraciats records de la gent de la vida.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 37.)

Topu.

ROBAR PISOS. «Aquests no serveixen pel *topu*.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 109.)

Torrat.

EMBRIAGAT.

Aquest terme el sentim en boca de gent que no és *de la vida*.

Torre.

PRESÓ. «Però aquest edifici té un gran defecte : és massa a prop de la *torre*.» (Givanel : obra cit., p. 26.)

Tossut.

LLONGUET. Així sol dir-se : «Hi pres un calent amb un *tossut*»; com equivalent a «hi pres un café amb un llonguet».

Tou.

CORÓ. «Esperant l'hora del ranxo, perquè aquella tarda havia fet una mica de *tou*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 17.)

Tova.

CALAIKERA. «A darrera meu entren ells i obren una *tova* que hi havia a la sala.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 115.)

CAIXA DE GUARDAR CABALS. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 350.)

LENGUA. «Tu, mutxel, fica't la *tova* a la baldra.»⁶ (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 18.)

CAGARADA.

Tragandil.

CIGAR (*puro*). (Vallmitjana : *La Xava*, p. 352.)

Els gitanos, segons En Quindalé, d'un cigar *puro* en diuen un *trajandi*.

Trajandil.

CIGAR (*puro*). (Gil Mestre : obra cit., p. 94.) | «Nada, nada, — encenderé un *trajandil*.» (Molas i Casas : obra cit., p. 22.)

1. Lloc on es va a vendre els objectes robats. — 2. Manera de robar que el mateix mot indica. — 3. *I tu dirigeixes el robatori?* — 4. *Beneit*. — 5. *Carteristes*. — 6. *Tu, calla, fica't la llengua a la butxaca*.

No hem sentit mai *trajandil* i si *trajandil*, pronunciant la *j* com els castellans.

Tralla.

CADENA DE RELLOTGE. (Gil Maestre : obra cit., p. 79.) | «L'altra nit En Quili i jo li vam fer saltar el parlo amb la *tralla*...¹ Era d'or.» (Givanel : obra cit., p. 27.)

Aquesta paraula i amb el mateix significat també s'usa a Castella.

Treballar.

ROBAR. «Quan arribava alguna esquadra estrangera li feia *treballar* mariners.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 20.)

Tremenda.

VALENTIA. «Que et penses que amb *tremendes* m'has d'entorvar² les quatre peles³? (Vallmitjana: *Els jambus*, p. 10.)

Trincar.

EMPRESONAR, FER AGAFAR. «Ella va fer *trincar* al Marquesito.» (Givanel : obra cit., p. 28.)

¿Vindrà, aquest terme, de la llaçada o nus que fan els mariners i que en diuen *ballestrinque*?

Trobiscar.

TROBAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 357, posa el següent exemple: «He *trobiscat* un pinxa...»⁴

Trona.

PISTOLA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Sempre va amb la *trona* o el xuri ... i què és això? — La pistola o el ganivet.» (Givanel : obra cit., p. 40.)

Trucant.

TABAC. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Té un grapatet de *tru-cant*? — No hi fa res que siga fort.» (Figuerola Aldrofeu : obra cit., p. 199.)

Trugista.

LLADRE DE PISOS. (Gil Maestre: obra cit., p. 95.)

Maj hem sentit aquesta paraula, i molts a qui hem preguntat per la mateixa ens han dit que no sabien el que volia significar.

Truquis.

VIGILANT. «Si no fos perquè el *truquis* me té tisonada⁵ et deixava la cara com un garbell.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 276.)

Deuen donar el nom de *truquis* al vigilant perquè aquest *truca* a les portes.

Tupir.

ROBAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 357, posa el següent exemple : «A un bòlit, de sota la baldra li he *tupit* un tanca de là.»⁶

Tura.

GORRA. (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | (Vallmitjana : *La Xava*, p. 352.)

Uata.

Ou. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 352.)

Ulanyi.

OLI. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 352.)

Uvanyi.

Ou. (Vallmitjana : *La Xava*, pàgina 352.)

1. *Li vàrem robar el rellotge amb la cadena.* — 2. *Estafar.* — 3. *Pessetes.* — 4. *He trobat una agulla.* — 5. *Assenyalada*, com si diguéssim *de cap d'esquila.* — 6. *A un capellà li he pres de la butxaca un portamonedes de plata.*

Valdra.¹

BUTXACA. «Que els hem de pendre les *valdres?*» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 10.)

Varé.²

MONEDA DE CINC PESSETES. «Vostè m'ha de dibuixá—i ademés me donarà—dos *varés?*» (Figuerola i Aldrofeu : obra cit., p. 197.)

Veri.

VERITAT. «Si per demostrarte que et dic la *veri* tingués de fer una mort, la faria a l'acte.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 212.) | «És la *veri* : no us penseu que no us el vulgui deixar.» (Id. : *íd.*, p. 325.)

Veri.

PRESIDI. És cosa sabuda que del *cabo de vara* en diuen *cabo de veri*.

A Castella del presidi en diuen *verí* o també *beró*.

Vespella.³

PRESIDI. «Tenint l'home a *vaspella*, camelar⁴ a altres homes de la vida?» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 89.) | «Que vols que et passi el macarró⁵ des de *vaspella?*» (Id. : *íd.*, p. 93.)

En els exemples anteriors *vaspella*, i en la p. 352, *vespella*.

Vespellaire.⁶

PRESIDARI. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 354.)

Veterano.

GARGALL. Fa alguns anys que el batalló de «Voluntarios de la

Libertad», ço és, el batalló de *Veteranos*, estava compost de gent que ja tenien anys, i les reumes sovintejaven allí on feien parada. A meitat de la centúria passada, hi hagué, a Barcelona, dues milícies, que no anaven amb molta regularitat : els del *gargall* i els del *tomàquet*. Els primers pertanyien a la gent d'ordre, ço és, a les dretes, i els segons (gairebé tots gent de bullanga) a les esquerres.

Vinyals.

DONA. «La *Vinyals* que va a la marxa.»⁷ (Gil Maestre : obra cit., p. 94.) | «Ah! *Vinyals* que va a la marxa.—Ja et pots calçar les lluqueres⁸.» (Molas i Casas : obra cit., p. 20.)

En Vallmitjana escriu *Duvinnyals*. (*La Xava*, p. 90.)

Vòfia.

POLICIA (igual que *bòfia*). «Ve la *vòfia*, i de cap al Govern civil.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 12.)

Volanda.

BRUSA. «Allavores la *volanda*—el saffo⁹ al coll, la rondela¹⁰...» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 21.)

Voleia.

BUFETADA. «Així que el tento se m'abronca, m'adina una *voleia* que, amb els ulls tancats, només veia que llumets.»¹¹ (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 11.)

Vri.

VERITAT. «Oh! I que és ben bé

1. Vegi's *baldra*, amb igual significat. — 2. Vegi's *baré*, usat en igual sentit. — 3. En exemples que no reproduïm, hem vist grafiada amb *e* la primera síl·laba d'aquest mot, i així creiem que ha d'ésser : *vespella* (com *vespellaire*), no *vaspella* com s'escriu, per una confusió fonètica, en els exemples que citem. — 4. *Voler*. — 5. *Una quantitat diària*. — 6. Vegi's el que havem dit sobre la grafia de *vespella*. — 7. *La dona que va a robar*. — 8. *Espardenyes*. És la corrupció de la paraula *ligeras*. — 9. *Mocador*. — 10. *Faixa*. — 11. *Així que el palpo, em pega una bufetada que...*

la *vri*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 13.)

Xalar.

FUGIR. «*Xalem*, dic, que vénen un parell d'espardenyers pel mülle-
ris.»¹ (Vallmitjana: *La Xava*, p. 91.)

ANAR DE PRESSA. «Els fan *xalar* amunt i avall.» (D. Bartrina : *El Passeig de Gràcia*, «La Tramontana», 26 agost 1892.)

Xamullar.

DIR, EXPLICAR, ENRAONAR. «*Vaja*, mut!², li dic; que si *xamulles* una paraula més, et faig entrar el plom³ per la mui⁴.» (Vallmitjana: *En Tarregada*, p. 11.)

Aquesta paraula, si bé començant amb *ch*, l'esmenta En Martín del Val en l'*Hampa criminal*, ps. 125 i 131.

Xao.

CALOR.

Xapescar.

FUGIR, ANAR-SE'N. «Sí, sí, *xapescar*, Pinxa, que aquí et podrien carregar⁵.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 27.)

Xarco.

PORT. «¿Anem al *xarco*?» És frase que se sent molt sovint.

Xarquista.

El que es dedica a robar pel port.

Xaruto.

CIGAR (*puro*). (Vallmitjana: *La Xava*, p. 352.)

Xato.

PISTOLA.

S'usava molt aquesta paraula

quan el revòlver que en deien *bull-dog* estava de moda. Al·lusió manifesta a la classe de gossos: *xatos*, *bull-dogs* i de presa.

Xava.

XICOTA. «Tu, *xava* : ves si et deixes enredar⁶ per aquest blet⁷.» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 10.)

Xaval, xavala.

XICOT, XICOTA.

Si de *xava* se'n fa *xaval*, sols per confusió fonètica haurà grafiat En Vallmitjana *xevalets* quan escriu: «Hi ha home santé⁸ que té organitzada una pandilla de *xevalets* (xicotets) de dotze a setze anys.» (*Criminalitat típica local*, pàgina 32.)

Xaveia.

XICOTA. «Pinxera⁹, Rafel. Ja tens la *xaveia* aquí.» (Vallmitjana: *La Xava*, p. 210.) | «Me sembla que això s'acaba — quan enraoni amb la *xaveia*.» (Bonavia i Rius Vidal : *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 7.)

En Bonavia i Rius Vidal, en *L'Avi del Parque*, p. 4, escriuen *chaveya*; al nostre entendre deu escriure's com ho hem fet nosaltres i com ho fan ells en *Lo pinxo de la Bordeta*.

Xerricar.

BEURE (beure amb porró *jent xerric*, com diuen els bevedors). «Perquè, a fe de Déu, que quan jalo¹⁰ i puc *xerricar-ne* mitja¹¹ del pastós...» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 13.)

Xi.

GANIVET. «...m'he tret el *xi* i

1. *Fugim*, dic, que vénen un parell de mossos de l'Esquadra pel Moll. — 2. *Callal* — 3. *Bala*. — 4. *Boca*. — 5. *Agafar*. — 6. *Enganyar*. — 7. *Beneit*. — 8. *Director*. — 9. *Mira*. — 10. *Quan menjo*. (*Jalar* es pronuncia amb la castellana.) — 11. *Mitja mesura*.

l'he peringada.»¹ (Vallmitjana : *La Xava*, p. 357.)

Xinar.

PENDRE, ROBAR. En Vallmitjana, en *La Xava*, p. 355, escriu: «D'un carretu he *xinat* un volcu de cafil.»²

Xinxà.

TREBALLADORA DE FÀBRICA. «Que ensopego una xicotà, — *xinxà* o *raspa*»³. (Bonavia i Rius Vidal: *Lo pinxo de la Bordeta*, p. 21.)

Xiscle.

FORRELLAT. (Gil Mestre : obra cit., p. 94.)

Xiscles (Els).

ESTACIÓ DE FERROCARRIL. «Ara no puc anar a cap estació : de seguida sóc carregat⁴. Ah, si pogués anar als *xiscles!*» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 223.)

És una manifesta al·lusió al xiulet de la locomotora.

Xivar.

DIR, ENRAONAR, EXPLICAR. «Et diria que ell no ha *xivat* res.» (Givanel : obra cit., p. 16.)

Xivarrera (de *xivarri*).

CAMPANA. «Ara, si hi ha *xivarrera*, és natural que hi haurà bronca.»⁵ (Vallmitjana: *La Xava*, p. 37.)

Xivatar.

EXPLICAR UN FET, ENRAONAR. «Després ho vàreig saber, varen tenir bronca⁶ i es varen pensar que jo havia *xivatat*.» (Vallmitjana : *En Tarregada*, p. 19.)

Xivato.

XERRAIRE, BOCAMOLL. «Si que

hi ha hagut algun *xivata*.» (Vallmitjana : *Sota Montjuic*, p. 234.)

Xiveia.

NOIA (igual que *xava* i *xaveia*). «Ni allí on se posa quan va amb *xiveies* de compromís.» (Givanel: obra cit., p. 30.)

Xivel.

ESPIA. «El Ratolí digué que, segons li havien dit, el Mulé parlava amb un *xivel*.» (Vallmitjana: *Sota Montjuic*, p. 226.)

Xivi.

CERILLA. «Adinya'm un *xivi*»⁷ (Vallmitjana : *La tasca*, p. 11.)

Xivo.

XERRAIRE, BOCAMOLL. «Tothom sap qui és En Grípià : tothom sap que és un *xivo*.» (Givanel : obra cit., p. 15.)

Xorc.

LLADRE. «Com que casi tots els *xorcs* que corrien per aquells barris coneixien perfectament les comunicacions dels terrats.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 237.)

Xuc.

MONEDA DE CINQ PESSETES. «Demà em darà un *xuc* si el mossec⁸ d'aquesta nit els va bé.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 251.) | «Si no hagués sigut per aquell blet⁹ del Paella, més de vuit *xucs* hauria dat d'aquell mossec.» (Id. : *Els jambus*, p. 11.)

Xucla.

XOCOLATA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 353.)

Xucola.

XOCOLATA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 353.)

1. *M'he tret el ganivet i l'he ferida.* — 2. *D'un carro he pres un sac de cafè.* — 3. *Minyona de servei.* — 4. *Agajat.* — 5. *Serem descoberts.* — 6. *Foren descoberts.* — 7. *Dona'm una cerilla.* — 8. *Robatori.* — 9. *Beneit.*

Xulé.

MONEDA DE CINC PESSETES.
(Vallmitjana : *La Xava*, p. 352.)

Xunga (Estar de).

ESTAR DE BROMA.

Recordo haver sentit la frase «Esteu de xunga», com equivalent a «Esteu de broma».

Xungaluia.

UN POSAT FALS (equivalent a *xunga*). (Vallmitjana : *La Xava*, ps. 227 i 353.)

UN POSAT MALALTÍS. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 353.)

DOLENTERIA. «Deixa que diguin. Tenen més *xungaluia*...» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 106.)

LLETGESA. «No, perquè la teva *xungaluia* no pot fer-me enfadar.» (Vallmitjana : *La Xava*, p. 92.)

Xungu, xunga.

FALS, FALSA. «La tralla¹ és *xunga*. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 110.) | «Que et penses que és bo aquest brilla²? És *xungu*, home, és *xungu*.» (Id. : id., p. 117.)

Aquesta paraula, al nostre entendre, és castellana, per quant *chungo* i *chunga* és la significació d'èsser falsa una cosa; l'hem sentit en boca de *golfos* madrilenys.

Xuquel.

Gos. (Gil Mestre : obra cit.,

p. 94.) | «En tot això el *xuquel* del costat es posa a lladrar.» (Vallmitjana : *Els jambus*, p. 13.)

A Castella s'usa la paraula *Chuquel*.

Xurberu.

PARAIGUA. (Vallmitjana : *La Xava*, p. 353.)

Xurder.

LLADRE. «Que no ho veus, que tu no ets home per a tractar amb *xurdés*?» (Vallmitjana : *La tasca*, p. 9.)

Xuri.

GANIVET. «Em vaig encenent de ràbia, i, sense voler, posaria mà al *xuri*.» (Givanel : obra cit., pàgina 14.)

En Salillas i En Martín del Val ja esmenten aquesta paraula com usada a Castella, si bé ells escriuen *churi*.

Xuripesca.

PREN I FUIG! (Vallmitjana : *La Xava*, p. 353.)

Xurro.

RANXO.

Xusco.

MONEDA DE CINC PESSETES.

En Gil Mestre, en l'obra cit., p. 94, escriu *chusco*.

J. GIVANEL I MAS